

Tisdagen den 10 april

Kl. 16.00

Tisdagen den
10 april 1973*Ang. skatteunder-
laget i kommuner
med många fritids-
fastigheter*

§ 1 Justerades protokollet för den 30 mars.

§ 2 Ang. skatteunderlaget i kommuner med många fritidsfastigheter

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr Mattssons i Skee (c) den 1 mars framställda interpellation, nr 54, och anförde:

Herr talman! Herr Mattsson i Skee har frågat mig, om jag observerat konsekvenserna för skatteunderlaget i de kommuner som har ett stort antal fastigheter ägda av personer bosatta i andra kommuner utav reglerna för utnyttjande av grundavdrag vid taxering även i annan kommun än hemortskommunen, och vilka åtgärder jag i så fall avser att vidtaga.

Den berörda avräkningsregeln tillämpas i förhållandevis få fall. Det gäller i stort sett 30 000 eller ca 6 procent av totalt ca 500 000 fritidsfastigheter i utbokommuner. Härtill kommer att flertalet berörda kommuner genom skatteutjämningsystemet regelmässigt fått kompensations för det skatteunderlag som fallit bort på grund av avräkningsregeln.

Rätten att avräkna grundavdrag i utbokommun har sålunda ringa betydelse för kommunerna och torde inte för närvarande motivera särskilt ändringsförslag till riksdagen. 1972 års skatteutredning är naturligtvis oförhindrad att pröva frågan om förhållandena föranleder till det.

Herr MATTSSON i Skee (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret.

Turismens kommunalekonomiska konsekvenser är en ofta och intensivt diskuterad fråga. Flera utredningar har utförts i olika delar av landet för att försöka klarlägga den. Bl. a. Göteborgs och Bohusläns landsting utfört utredningar inom tre kommuner i länet.

Det enda gemensamma för dessa utredningar är att man konstaterar svårigheten att kunna ge ett klart besked på frågan, om de kommunala organens kostnader för dimensionering av olika delar av den kommunala servicen uppvägs av motsvarande kommunalskatteinkomster av de olika formerna av fritidsverksamhet.

I riksdagen har dessa frågor också aktualiserats genom motionskrav på att kommunalskatten enligt ett visst system skulle fördelas mellan fritidskommunen och hemortskommunen. Riksdagen har inte ännu ansett det vara berättigat att pröva sådana metoder utan hänvisat till skatteutjämningsystemet. För min del anser jag det nödvändigt att komma fram till bättre skatteinkomster för fritidskommunerna, eftersom

Tisdagen den
10 april 1973

*Ang. förslag från
samarbetsorganet
för bekämpning av
narkotikamissbruk*

det är angeläget att de attraktiva fritidskommunerna ser att en utveckling inom fritidssektorn också kan vara ekonomiskt positiv för kommunen.

Det är därför oroande att grundavdragsreglerna kan medföra förlust av skatteunderlag genom att garantibeloppet för fastighet kan utjämnas mot inkomst i annan kommun. Visserligen är det riktigt att fritidskommunerna hittills haft så låg skattekraft att de regelmässigt erhållit tillskjutet skatteunderlag och att detta därför inte haft direkt effekt. Men om man tänker sig att utvecklingen är så positiv i en fritidskommun att dess egen skattekraft överstiger det procenttal med vilket den får kompensation, då skulle reglerna slå igenom med förlust av skatteunderlag som följd.

I propositionen om nya skatteutjämningsregler föreslås att inkomsten av fritidsfastigheter skall ligga utanför det övriga skatteunderlaget och inte reducera kommunalskatten. När denna välkomna ändring av bestämmelserna träder i kraft får vi en positiv effekt för kommunerna. Men samtidigt kommer de förhållanden jag påpekat i interpellationen att synas ännu tydligare och minska effekten av de ändringar som är föreslagna i propositionen om nya skatteutjämningsregler. Man måste också räkna med, att när bestämmelserna upptäcks kommer man att i de familjer där endera maken saknar inkomst att se till att fastigheten skrives på denne. Även om det enligt finansministerns svar skulle röra sig om ett begränsat antal fastigheter och om ett begränsat antal fall, så kan det bli fråga om ett stort antal fall i de särskilt utpräglade fritidskommunerna. Det finns i mitt län exempel på kommuner som snart har lika många fritidsfastigheter som helårsfastigheter och där underlaget från fritidsfastigheterna är en rätt avsevärd bit.

Jag kan förstå att man inte omedelbart kan vidta förändringar för att komma till rätta med detta. Därför noterar jag med tillfredsställelse att finansministern anser att 1972 års skatteutredning är oförhindrad att pröva denna fråga. Jag hoppas att utredningen också kommer att ta upp den och undersöka möjligheterna att gardera fritidskommunerna mot dessa negativa effekter.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Ang. förslag från samarbetsorganet för bekämpning av narkotikamissbruk

Herr statsrådet LIDBOM erhöll ordet för att besvara fru *Kristenssons* (m) den 30 januari framställda interpellation, nr 26, och anförde:

Herr talman! Fru *Kristensson* har frågat mig om jag vill lämna en redogörelse för den verksamhet som samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruk bedrivit och de förslag till åtgärder som samarbetsorganet avgivit.

Våren 1968 antog riksdagen under stor enighet riktlinjer för bekämpandet av narkotikamissbruket. Därvid beslutades bl. a. att vården av narkotikamissbrukare skulle anordnas inom ramen för nuvarande socialvård och sjukvård och att vårdorganisationen borde utformas som en

vårdkedja, innefattande uppsökande verksamhet, öppen och slutet vård, fortsatt behandling och eftervård. Samtidigt fattade riksdagen beslut om en särskild narkotikastrafflag.

Till grund för riksdagens beslut låg en proposition, vars förslag i sin tur grundade sig på det arbete som utförts inom dåvarande medicinalstyrelsens narkomanvårdskommitté. Narkomanvårdskommitténs förslag hade dessutom varit föremål för en omfattande remissbehandling.

När samarbetsorganet inrättades den 3 januari 1969 som ett led i regeringens tiopunktsprogram för en bred offensiv mot narkotikamissbruket, var följaktligen de grundläggande riktlinjerna för samhällets narkotikapolitik redan uppdragna. Samarbetsorganets huvuduppgift blev att samordna myndigheternas insatser på narkotikaområdet. Detta markerades också genom samarbetsorganets sammansättning. Ledamöter blev cheferna för de centrala ämbetsverk som närmast berördes av narkotikafrågan samt förbundsdirektörerna i Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet.

Samarbetsorganet har inte någon självständig beslutanderätt, utan besluten i olika frågor ankommer på vederbörande myndigheter. En av samarbetsorganets viktigaste uppgifter har varit att stimulera de olika samverkande myndigheterna till egna insatser. Den verksamhet som myndigheterna bedrivit på narkotikaområdet har i olika sammanhang redovisats för riksdagen — bl. a. i samband med tidigare interpellationsdebatter. Det är av naturliga skäl inte möjligt att direkt peka ut vad samarbetsorganet initierat som myndigheterna inte skulle ha tagit initiativ till på egen hand, men den samfälliga uppfattningen bland samarbetsorganets ledamöter är att organets arbete haft en betydande del i myndigheternas ökade aktivitet på narkotikaområdet efter år 1968.

En viktig uppgift för samarbetsorganet har varit att kontinuerligt följa utvecklingen på narkotikaområdet. Genom återkommande lägesrapporter har det varit möjligt att fortlöpande hålla statsmakterna och de deltagande myndigheterna underrättade om situationen. Ett väsentligt led i denna uppföljning utgör de frekvensstudier över narkotikamissbrukets utbredning inom olika befolkningsgrupper som görs av militärpsykologiska institutet, skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, universitetskanslersämbetet och kriminalvårdsstyrelsen.

En annan uppgift som särskilt under det första året haft hög prioritet har varit informationsfrågorna. Samarbetsorganet har en särskild arbetsgrupp för informationsfrågor. Den har utarbetat två faktasamlingar om narkotika och narkomani och samtidigt initierat information i narkotikafrågan genom radio och TV, inom skolan, via socialstyrelsen till de olika lokala och regionala instanser som svarar för narkomanvården och via tullverket till utlandsresenärerna.

En annan betydelsefull uppgift som tagit åtskilligt av samarbetsorganets tid har varit att bidra med underlag för och diskutera utformningen av de förslag på narkotikaområdet som lagts fram under de senaste åren.

Slutligen vill jag nämna samarbetsorganets befattningsområde med det internationella samarbetet. Även på detta område har samarbetsorganet fungerat som samordnare av de olika insatser som gjorts. I det internationella samarbetet på narkotikaområdet har Sverige som bekant

*Ang. förslag från
samarbetsorganet
för bekämpning av
narkotikamissbruk*

utvecklat stor aktivitet. Detta samarbete har redan givit vissa resultat av stor betydelse för möjligheterna att komma till rätta med narkotikamissbruket i vårt land.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Lidbom för svaret på min fråga. När vi i december förra året diskuterade narkotikafrågan ställde jag en konkret fråga till statsrådet Lidbom, nämligen: Vad gör egentligen SBN? Nu har regeringen genom en presskonferens informerat riksdagen om att det skall bildas ett centralt råd för brottsbekämpning. I samband med att det centrala rådet bildas är avsikten att samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruk skall upphöra, och då kanske det är ännu mer befogat att återkomma med frågan: Vad har då egentligen SBN gjort under alla dessa år?

Frågan kan vara motiverad därför att vid alla de tillfällen då vi har diskuterat narkotikafrågan i riksdagen under senare år har vi regelmässigt från det ansvariga statsrådet, i det här fallet statsrådet Lidbom, fått höra att vi har ju ändå samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruk. Det är ett organ som noga följer verksamheten, och vi kan förlita oss på att det kommer att göra allt vad som står i dess makt för att vrida utvecklingen till någonting gott.

Därför var jag litet spänd på den här redogörelsen, om vi nu verkligen skulle få reda på vad SBN i själva verket har utträttat. Men jag vill genast säga, herr talman, att jag kan egentligen inte finna någonting särskilt konkret i detta svar. Det enda som är riktigt konkret – och det är något som riksdagens ledamöter inte har varit okunniga om – är de två faktaskrifterna om narkotikamissbruket, och de presenterades ju i SBN:s barndom så att säga.

Nu nämner herr statsrådet narkomanvårdskommitténs förslag. Det hör ju till att man nämner alla de här sakerna när man svarar på interpellationer om narkotikafrågan. Jag känner igen den här uppräknningen från tidigare interpellationssvar. Men fortfarande påstår jag gentemot vad statsrådet här säger att när narkomanvårdskommittén presenterade sitt förslag var betänkandet i själva verket redan överspelat. Regeringens tiopunktsprogram kom ju innan narkomanvårdskommitténs betänkande lades fram. Dessutom har narkomanvårdskommitténs förslag över huvud taget inte varit föremål för någon behandling här i riksdagen.

Men om det nu är meningen att narkomanvårdskommitténs förslag skall lända till efterrättelse måste man ju ställa sig frågan: Hur har då informationen skett till de berörda som skall tillämpa dessa regler? Man kan ju inte gärna räkna med att de skall läsa det här digra betänkandet. Då kommer jag över till en annan lång lidandets historia, som har sin rot i socialstyrelsens råd och anvisningar till de berörda myndigheterna när det gäller narkomanvården. Herr statsrådet känner till denna fråga lika bra som jag och vet hur många gånger som den har tagits upp. Redan 1967 förutsatte narkomanvårdskommittén att socialstyrelsen skulle utge sådana anvisningar. På hösten 1971 meddelade statsrådet Aspling att socialstyrelsen då hade fått bakgrundsmaterial som skulle göra det möjligt att presentera en sådan vägledning. När 1972 års värriksdag kritiserade

Tisdagen den
10 april 1973*Ang. förslag från
samarbetsorganet
för bekämpning av
narkotikamissbruk*

socialstyrelsen för att den inte hade gett ut råd och anvisningar för narkomanvården, frågade jag statsrådet Lidbom i början på hösten när man kunde räkna med att sådana här anvisningar skulle komma. Jag fick det beskedet att i mitten på december förra året kunde man förvänta dem. De kom inte då, men det må vara hänt, de kom i början på januari, och det är ju inte så mycket att säga om det. Om det hade varit råd och anvisningar för narkomanvården.

Jag har tagit mig friheten att ta med mig de här s. k. erfarenheterna och rekommendationerna från socialstyrelsen om hur de skall förfara som skall behandla narkomaner. Det är två digra betänkanden på sammanlagt 350 sidor text. Det skall man tro att sjukvårdshuvudmän, sociala myndigheter och fältassistenter skall kunna sitta och läsa för att få någon uppfattning om hur de skall vårda narkomaner. Det tycker jag är helt orealistiskt. Jag vill återigen erinra om att i Danmark utgav Sundhedsstyrelsen redan 1956 kortfattade råd och anvisningar på ungefär sex sidor till berörda parter om hur narkomanvården skulle bedrivas.

Ett stort problem – och det var väl egentligen för att försöka lösa det problemet som SBN bildades -- är ju att få till stånd samordning av olika myndigheters insatser i narkotikabekämpningen. Herr statsrådet säger egentligen ingenting i sitt svar om huruvida han upplever det så att SBN gjort någon insats på detta område.

Jag skulle vilja fråga herr statsrådet: Bedömer Ni det nu så att situationen blivit bättre? Enbart den omständigheten att några generaldirektörer, som representerar olika myndigheter vilka sysslar med dessa frågor, träffas en gång i kvartalet kan ju inte föra samarbetsfrågorna närmare sin lösning utan det behövs ju, som SBN själv har sagt, initiativ till konkreta åtgärder. Men har det kommit några sådana initiativ? SBN har ju själv i sin faktasamling sagt att man kommer att ta upp frågan om hur det lokala samarbetet mellan olika myndigheter och organisationer skall bedrivas. Jag vill fråga vilka konkreta åtgärder det har lett till.

I varje fall vill jag vitsorda, herr talman, att jag under mitt arbete i brottskommissionen upplevde dessa samarbetsfrågor, exempelvis mellan polis och socialvårdande myndigheter, som ett mycket stort problem. Det förvånar mig att det fortfarande skall behöva vara det, ty som jag ser det är det naturligt att polis och socialarbetare samverkar. Å andra sidan kan jag kanske förstå att socialarbetarna ibland tycker att det är pinsamt med sampatrullering med poliser när de inte vet vad de skall göra med alla de utslagna narkomaner som de hittar i knarkarkvartarna. Det skall man inte lasta socialarbetarna för – kanske inte ens barnvårdsnämnderna, även om jag ibland brukar säga ett och annat också om någon barnvårdsnämnd – utan socialstyrelsen, som inte ger ut anvisningar om hur verksamheten skall bedrivas. Jag vill, herr talman, i stället ytterst lägga skulden för detta på samarbetsnämnden för narkotikabekämpning. För vem har haft möjligheter att åstadkomma en sådan samordning mellan myndigheterna om inte statsrådet Lidbom själv i spetsen för detta samarbetsorgan?

Men ytligt sett kan jag inte se att någonting konkret har gjorts. Det kommer i varje fall inte fram något av svaret. Därför skulle jag verkligen vilja be statsrådet att tala om för mig i vilket hänseende man har främjat

Tisdagen den
10 april 1973

*Ang. förslag från
samarbetsorganet
för bekämpning av
narkotikamissbruk*

den viktiga uppgift som SBN ändå haft, nämligen att försöka förbättra samarbetet mellan olika berörda myndigheter.

Jag kanske också kan nämna att jag var uppe i en norrländsk stad för ett litet tag sedan, och där sade man till mig att man för några år sedan hade betydande bekymmer med narkotikamissbruk och med därav följande brottslighet. Då bestämde sig samtliga berörda myndigheter, från polis till socialvårdande myndigheter och sjukvårdsmyndigheter, för att diskutera igenom vad man skulle göra. Man kom fram till gemensamma lösningar, och i dag är situationen väsentligt bättre i denna lilla stad. Jag menar att om man hade haft en sådan målsättning också på högsta nivå, torde mycket ha kunnat åstadkommas.

Herr statsrådet går sedan över till den andra uppgift som samarbetsorganet skulle ha, nämligen att kontinuerligt följa utvecklingen på narkotikaområdet och att ta in återkommande lägesrapporter. Nu vill jag inte påstå att herr statsrådet gör gällande att det är ni på SBN som har initierat MPI:s utredningar, de undersökningar som gjorts inom skolöverstyrelsen osv. Det är det väl egentligen inte, eftersom militärpsykologiska institutet ju började redan 1957 med sina undersökningar om narkotikamissbrukets omfattning. Men jag skulle vilja fråga statsrådet som har haft tillgång till informationerna i detta avseende: Hur många narkomancer finns det i Sverige i dag – inte i exakta siffror men på ett ungefär – och hurudan är fördelningen mellan större städer, mindre städer och landsbygd? Det görs ofta gällande i debatten att narkotikamissbruket huvudsakligen är ett storstadsproblem – jag har bestritt detta –, men man bör inom SBN ändå genom lägesbeskrivningarna ha fått en ungefärlig uppfattning om hur missbruket ser ut i dag, vilken omfattning det har och var någonstans man kan hitta narkotikamissbrukare.

Jag sade i början att de här två faktsamlingarna egentligen är det enda konkreta man utåt har kunnat få reda på av SBN:s verksamhet. När de presenterades kritiserade vi dem faktiskt här i riksdagen, bl. a. därför att man i den ena skriften bland organisationerna över huvud taget inte nämnde att det finns nykterhetsorganisationer och religiösa organisationer som har gjort betydande insatser när det gäller narkotikamissbruket – och ändå skulle den här faktsamlingen vara någorlunda fullständig.

Jag skall kanske inte upprepa det som jag brukar säga om att skrifterna också utgår från den s. k. symtomteorin – dvs. att narkotikamissbruket alltid börjar med sociala missförhållanden – för vi känner varandras ståndpunkter här, statsrådet och jag.

I slutet av svaret säger statsrådet:

”Ytterligare en betydelsefull uppgift som tagit åtskilligt av samarbetsorganets tid har varit att bidra med underlag för och diskutera utformningen av de förslag på narkotikaområdet som lagts fram under de senaste åren.”

Det är bra att man har använt SBN till det, men jag skulle vilja fråga om man egentligen behöver ha ett särskilt organ på så hög nivå för att få fram underlag för regeringens propositioner. Jag trodde att det exempelvis ingick i sekreterarens i SBN normala uppgifter som rättschef i socialdepartementet att ta erforderliga kontakter för att skaffa fram

underlag för förslag till propositioner. Men när man nu ändå hade organet var det väl naturligt att man passade på att samråda, också om de här frågorna.

Till slut det internationella samarbetet. Det är väl många goda krafter som har samverkat inom det området, och jag skall inte bestrida att SBN möjligen har haft en viss mission att fylla i det hänseendet. Jag vill i det här sammanhanget också nämna den framställning som riksdagsman Olle Dahlén m. fl. riksdagsmän ställde sig bakom, bl. a. när det gällde att förmå Holland att införa en annan ordning. Jag har tidigare tillskrivit rikspolischefen personligen en stor del av äran av att det har blivit bättre i fråga om holländarnas syn på narkotikafrågan.

Jag skall sluta, herr talman, med att fråga statsrådet en sak. När SBN nyss hade startat hölls en presskonferens – det var i slutet av maj 1969 – och då sade statsrådet Lidbom enligt tidningsreferat, att den öppna narkotikahanteringen är borta, att langningen i skolorna är borta, att langningen inom den slutna fångvården har man kommit till rätta med, att framgångar också nåtts när det gäller narkotikaproblemen inom den öppna fångvården och att krissituationen för den direkta narkomanvården är mindre uttalad. Jag undrar om statsrådet anser att läget nu har blivit ännu bättre eller hur han annars bedömer situationen mot bakgrund av den ganska optimistiska ton som präglade den här presskonferensen.

När nu SBN kommer att dö en död, om inte i skönhet så i varje fall i tysthet, tror jag inte att det egentligen finns så många sörjande, men en from önskan kanske man vågar uttala. När det centrala rådet nu, vad jag förstår, skall förutsättas ta över en del av de uppgifter som SBN i varje fall skulle ha, hoppas jag att rådet kommer att bestå av folk på något lägre nivå – och det kommer det väl att göra –, av personer som har tid och intresse och möjligheter att verkligen komma med konkreta förslag som kan föra utvecklingen framåt.

Med detta, herr talman, ber jag att få tacka statsrådet för svaret.

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Jag hade en liten aning om att debatten skulle ta den här vändningen. Fru Kristensson frågar i sin interpellation om jag vill redogöra för samarbetsorganets, SBN:s, verksamhet och de förslag till åtgärder som samarbetsorganet har avgivit. Men i sitt anförande nyss vidgade hon högst väsentligt frågeställningen till att egentligen avse allt mellan himmel och jord som har med det stora frågekomplexet narkotikasmuggling och narkotikamissbruk att göra.

Om vi först skall ta detta med samarbetsorganet och dess fögderi så må ju fru Kristensson sätta sina betyg och uttala sina omdömen om vad det har betytt eller inte betytt. Det framgår väl av min redogörelse att det aldrig har varit tanken att detta organ skulle synas så förfärligt mycket, eftersom det inte har haft några så stora självständiga funktioner. Det var inte meningen att det skulle sättas i myndigheters ställe och besluta saker och ting. Det har inte heller varit meningen att SBN skulle fungera som något slags pressure group på regeringen. Det har varit meningen att det skulle vara en form för att samordna, i första hand på det centrala planet,

Tisdagen den
10 april 1973

*Ang. förslag från
samarbetsorganet
för bekämpning av
narkotikamissbruk*

myndigheternas ansträngningar på olika områden – polisens, åklagarnas, tullens, socialstyrelsens, skolväsendets, kommunernas åtgärder osv.

Jag kan inte göra mycket annat än hänvisa till den redogörelse jag gav här och till det intryck som vi som har deltagit i detta arbete har, nämligen att det har haft sin givna betydelse och sitt givna värde att detta organ har funnits. Vissa uppgifter har vi ägnat särskild uppmärksamhet – och det har jag försökt peka på –, naturligtvis först och främst att se till att vi så långt det är möjligt får en tillförlitlig successiv information om hur narkotikamissbruket och narkotikalangningen utvecklas. Frekvensstudierna har ju tillkommit som ett resultat, delvis, av samarbetsorganets uppgifter.

Vi har sysslat med massor av olika ting. Informationen var i början en särskilt viktig uppgift. Den har sedan förts vidare i mera ordinarie banor, och inte minst socialstyrelsens anslag och hälsovårdsupplysning har anlitats för ändamålet. Kommuner och många frivilliga organisationer har gjort sina insatser. Vi har ägnat oss åt internationellt samarbete. Vi har också ägnat oss åt insatser på det lokala fältet – samarbetet, som fru Kristensson talar om, mellan barnavård och polis samt skola. När det på sin tid utfärdades ett cirkulär om inrättande av särskilda samarbetsorgan i kommuner där det behövdes, så var det inte utan samarbete med SBN:s verksamhet. Det var inte utan att vi var, fastän vi den här gången nu lika litet som annars försökte synas utåt, något av initiativtagare.

Sedan har det varit främst socialstyrelsens uppgift att vid regionala konferenser och i andra former försöka se till att kommunerna lever upp till detta. Vi vet att det fortfarande finns kommuner där lokala samarbetsorgan inte har kommit till stånd och kanske ändå skulle behövas. Fru Kristensson har ju själv medverkat i brottskommissionen och där haft tillfälle att studera frågan och göra vissa uttalanden.

Nu när samarbetsorganet inom kort skall upphöra och ersättas av ett centralt råd, finns kanske inte så stor anledning för oss att åter kasta oss över nya stora uppgifter, utan där får väl andra ta vid så småningom.

Det har väl begränsat intresse i denna speciella situation, när samarbetsorganet snart skall ersättas av någonting nytt, att mera ingående ventilera dess verksamhet, och jag skall här inte uppehålla mig mera vid detta. Jag vill bara säga allmänt, eftersom fru Kristensson litet uppehöll sig också vid den allmänna situationen och utvecklingen, att mitt intryck alltjämt är att narkotikamissbruket och narkotikalangningen är ett oföränderligt allvarligt problem, att det fortfarande kommer att ta mycket lång tid att komma till rätta med detta, i den mån det över huvud taget kan lyckas. Men mitt intryck är också att de vinster som gjordes genom den särskilda satsningen 1969–1970 hittills dess bättre har blivit bestående på det hela taget. Narkotikamissbruket är fortfarande, i det väsentliga i alla fall, en storstadsföreteelse, och i missbruksmönstret har vi cannabis som det mest anlitade preparatet. Bland de allvarligaste missbrukarna hittar vi en del som använder också annat, men vi kan t. ex. konstatera att injiceringsmissbruket tycks ha avtagit. Däremot får vi väl på minussidan notera att morfinbas har börjat brukas i större utsträckning än tidigare.

Jag har aldrig låtsats som om detta var någonting väldigt enkelt, aldrig

anslagit de optimistiska tongångar som fru Kristensson antyder, utan jag har sagt många gånger här i riksdagen och i andra sammanhang att det var väl att vi gjorde den här kraftansträngningen med tiopunktsprogrammet och den satsning som följde, och det är väl att vi kunnat upprätthålla den kraftansträngningen, för därmed har vi gjort vissa bestående vinster och har läget någorlunda under kontroll. Men där missbruket finns kvar och framför allt i storstäderna är det ett allvarligt problem, och vare sig det är det här samarbetsorganet eller andra som skall ta över, så kommer man att finna att det här tar tid och att det är utomordentligt svårt, varför inga säkra segrar kan ställas i utsikt.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet gjorde gällande att jag hade tagit upp allt mellan himmel och jord i mitt inlägg. Jag tog upp samarbetsfrågorna, jag tog upp faktaskrifterna, jag tog upp frekvensstudierna, och jag påstår att alla de här tre sakerna hör hemma inom SBN:s domäner. Herr statsrådet sade att SBN har aldrig gjort sken av att vilja synas så mycket utan har arbetat i det tysta. Men jag kan bara från min sida påstå att i de debatter vi haft här har man ändå åberopat SBN och menat att vi kan vara ganska lugna i riksdagen för att SBN följer utvecklingen med uppmärksamhet och kommer att ta de initiativ som behövs.

Jag gör gällande, herr talman, att enligt SBN:s egen uppfattning skulle SBN ta direkta initiativ till olika åtgärder. Det betyder ju inte att SBN skall fatta beslut, men SBN skall alltså ta initiativ, och bara det är ju en viktig sak. Jag frågade alltså vilka initiativ som har tagits konkret när det gäller de här samarbetsfrågorna, men jag har inte fått något svar.

Det har också särskilt angetts att man skall bedöma hur det lokala samarbetet skall kunna förbättras. Det är ju kärnfrågan. Också i brottskommissionens ganska svåra arbete upplevde jag att det är en kärnfråga hur man skall kunna förbättra samarbetet mellan exempelvis polis och sociala myndigheter. Och när man där upplevde hur svårt det var måste man konstatera att i varje fall SBN inte kunnat göra så väldigt mycket för att påverka opinionen.

När det slutligen gäller frekvensstudierna säger herr statsrådet att de delvis är ett resultat av SBN:s verksamhet. Ja, är de det? Och vilka studier har i så fall initierats av SBN? Jag skulle för övrigt vilja fråga: Vad har socialstyrelsens undersökningar givit för resultat?

Nu säger herr statsrådet något allmänt om att problemet inte är ur världen men att narkotikamissbruket fortfarande är en storstadsföreteelse. Några ungefärliga uppgifter om antalet narkomaner får vi inte. Vi svävar som sagt i ganska stor ovisshet om hurudant läget är. Man får gissa sig fram. Jag tycker det är beklagligt att SBN inte kan ge oss åtminstone ett bättre underlag för vår bedömning av hur pass allvarligt läget är.

Herr TORWALD (c):

Herr talman! Sedan många år har jag av olika anledningar ägnat mig åt frågan varför människor blir missbrukare av olika stimulantia samt hur man skall kunna hjälpa de stackare som har hamnat i ett läge där de inte själva kan klara upp sin situation. Därför har jag försökt följa SBN:s

Tisdagen den
10 april 1973

*Ang. förslag från
samarbetsorganet
för bekämpning av
narkotikamissbruk*

verksamhet med stor noggrannhet, och jag har trott att det samarbetsorganet i varje fall i stor utsträckning ligger bakom den socialstyrelsens faktasamling som vi fick för ett par månader sedan och som jag har gått igenom. Vad man i det sammanhanget kan beklaga är att det dröjde så länge innan dessa förhållandevis naturliga anvisningar kom till, ty bristen på de anvisningarna har uppenbarligen i många fall varit en hämsko på de berörda myndigheternas vilja att ta itu med problemen.

Om man ser på den statistik som redovisas i faktasamlingarna så kanske man vågar säga – även om jag inte vet om man då har full täckning för det – att ökningen av antalet narkomaner i stort sett har stagnerat. I varje fall finns det inte några alltför markanta tecken på att antalet narkotikamissbrukare har ökat särskilt kraftigt under de senaste två tre åren. Vad som däremot är mycket markant är att när det gäller avancerade brukare – alltså sådana som inte bara någon enstaka gång har befattat sig med narkotika utan som regelbundet använder narkotika och då tar till de kraftigare preparaten – har det skett en mycket stark ökning under de senaste åren. Och det är därför som jag menar, att eftersom vårdbehoven uppenbarligen står i direkt relation till antalet avancerade narkotikamissbrukare – och om man vågar dra den slutsatsen att bristen på anvisningar har gjort att myndigheterna har blivit litet tafatta och att det har ökat andelen avancerade missbrukare – så har vi på grund av bristen på anvisningar fått ett ökat vårdbehov att tillgodose på sikt. Och vi har kanske i onödan dragit in människor i en situation som de annars inte skulle ha råkat i.

Som jag tidigare sagt tror jag på teorin om smittorisken i detta fall, dvs. att om vi har en relativt stor grupp avancerade brukare, så är de för att klara sitt narkotikabehov hänvisade till att skaffa nya proselyter genom langning. På det sättet rullar missbruket vidare.

Det som i sammanhanget har varit den heta potatisen har varit frågan om tvångsvård eller icke tvångsvård. Nu har det äntligen i anvisningarna markerats att man i vissa lägen måste tillgripa också tvång, dvs. vård mot vederbörandes vilja. Man betonar där, och det tror jag är viktigt, att det i första hand gäller de yngsta men kvalificerade missbrukarna. Dem måste man under en, kanske kortare, period försöka att tvångsmässigt isolera från narkotikan. Sedan, när de har blivit vid någorlunda sunda vätskor, kan man motivera dem för frivillig vård.

Alla experter torde vara ganska eniga om att man inte med gynnsam effekt kan utsätta människor för tvångsvård någon längre tid. Men under en kortare tid kan man genom tvångsåtgärder avgifta missbrukaren, så att han blir vid sådan fysisk och psykisk kondition att man över huvud taget kan föra ett resonemang med honom. Och sedan är det säkert nödvändigt att den efterföljande vården – i regel är det fråga om eftervård – sätts in när vederbörande känner sig själv så motiverad att man kan övergå till denna frivilliga vård.

Jag är tacksam för att vi äntligen har fått dessa anvisningar, även om jag inte är övertygad om att de är tillräckligt konkreta i alla sammanhang. Men samtidigt noterar jag en sak, som ännu inte är löst. Vi har kanske dåliga resurser på tvångsvårdssidan, men de största problemen tror jag trots allt finns på eftervårdssidan. Där finns inte resurser som står i

Tisdagen den
10 april 1973

*Ang. förslag från
samarbetsorganet
för bekämpning av
narkotikamissbruk*

proportion till de slutenvårdsresurser som finns.

Herr talman! Med dessa ord har jag velat ge min syn på denna fråga, och jag hoppas att dessa anvisningar skall medverka till att berörda myndigheter får bättre kurage att ta itu med narkotikamissbruket.

Herr HAMRIN (fp):

Herr talman! Jag skall försöka hålla mig inom ramen för den framställda interpellationen, även om det ibland är lätt att halka utanför. Det är i och för sig inte så egendomligt om vi på nytt – för vilken gång i ordningen vet jag inte -- diskuterar SBN igen i riksdagen, eftersom det organet är under avveckling och det finns anledning att ställa den fråga som fru Kristensson ställt.

Det kan vara en viss fara förenad med en sådan här omorganisation, nämligen att det blir ett vacuum, att man hamnar mellan två stolar under en tid om det inte blir en riktig övergång mellan det ena organet och det andra. Det finns anledning att fråga dem som nu träder bort från scenen vad de har för önskemål till det nya organ som skall ta vid, om det finns något testamente av något slag och vad det i så fall innehåller. Om statsrådet Lidbom säger att det är det nya organets sak att sköta det, att SBN inte lägger sig i det, kanske jag ändå – utan att halka utanför ramen – får framställa önskemål om några frågor som jag tycker borde följas upp av det nya organet.

För det första anser jag att informationen när det gäller skola och lärarutbildning är otillräcklig. Man blir något förvånad när man tar del av vilken utbildning lärarna har för att föra sin kunskap i sådana här frågor vidare i skolan och också vilken brist på utrymme det finns i skolan för den information som det är nödvändigt att lämna där.

För det andra vill jag peka på en fråga som ofta är aktuell: det förhållandet att vi har skilda huvudmän för behandling av åtskilliga av de frågeställningar som uppkommer – det har sammansättningen av SBN klart visat. Vad beträffar vården har vi två skilda huvudmän – primärkommunerna, som är huvudmän för socialvården, och landstingen, som är huvudmän för sjukvården, och det finns knappast någon mer angelägen uppgift än att ordna samarbetet när det gäller eftervården av narkomaner på ett vettigt sätt. Jag hoppas att man tar itu med frågan.

För det tredje vill jag beröra det internationella arbetet i detta sammanhang. Jag tycker – det har jag sagt förut – att vi i Sverige skall se till att WHO får de resurser som behövs för att fullfölja det arbete som påbörjats i Thailand och på annat håll för att stoppa upphovet till narkotikamissbruket, dvs. råvarans framställning. Det finns också anledning att låta det nya centrala rådet fundera vidare på den saken.

Jag ställer som sagt en fråga: Finns det några konkreta önskemål från SBN när nu ett nytt organ tar över det uppdrag som SBN har haft hittills?

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Kanske jag ännu en gång med ett par ord får återkomma till fru Astrid Kristenssons recension av SBN:s verksamhet och kritik av vår diskreta tillvaro genom åren. Jag sade att vi har levat efter mottot att

Tisdagen den
10 april 1973

*Ang. förslag från
samarbetsorganet
för bekämpning av
narkotikamissbruk*

vara men icke synas och att vi därför inte tagit så många initiativ där vi själva synts utåt såsom initiativtagare. Jag tror att det är en nödvändig och riktig uppläggning. Man får inte glömma vilken funktion detta organ haft. Det markerades väl allra tydligast i starten -- såsom tjänsteman i justitiedepartementet var jag även då ordförande. Detta organ bestod då praktiskt taget uteslutande av tjänstemän, cheferna visserligen, från olika verk och ett par representanter för Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Det var avsett att vara ett slags beredningsorgan. Eftersom det finns så förfärligt många insatser att samordna på narkotikaområdet behövdes det utöver den vanliga beredningsapparaturen för samordning någonting speciellt här, och därför skapades detta organ.

Vi har diskuterat rader av saker som har lett till att andra, med politisk kompetens, tagit initiativ. I regel har det blivit regeringens initiativ som först har diskuterats i detta beredningsorgan. Det är inte så märkvärdigt. Som en samling tjänstemän från början och huvudsakligen även i fortsättningen kunde vi inte gå ut och föreslå att man skulle öka det och det anslaget till det och det beloppet, ingripa med de och de lagstiftningsåtgärderna, organisera om den sociala delen av vården eller den medicinska efter de och de principerna, osv. Det var inte vår funktion. Det var de politiskt ansvariga som skulle ta den typen av initiativ, i allmänhet regeringen, och det har också skett.

En betydligt intressantare frågeställning hade varit: Har regeringen gjort någonting för att komma till rätta med narkotikahandlingen och narkotikamissbruket under de tre fyra senaste åren? Det är väl ändå uppenbart att det vartenda år har gjorts och görs en rad satsningar för att bygga ut verksamheten, och det sker även denna vår, om riksdagen accepterar de förslag som regeringen lägger fram. Men det är alltså en helt annan debatt. Frågeställningen hur mycket initiativ det beredningsorgan som SBN utgör har tagit eller inte tagit kan jag inte, herr talman, finna annat än ointressant.

Däremot kan man förstå att herr Hamrin intresserar sig för vad som skall komma i stället. Jag har nu sagt att det kommer ett centralt råd med en något annan sammansättning och betydligt vidare uppgifter när det gäller att ta itu med problem med en social bakgrund. Detta råd kommer bl. a. att rymma företrädare för de politiska partierna, och sedan får det därigenom en annan karaktär. Från det hållet blir det naturligtvis mer av initiativ att vänta, med tanke på att rådet får den konstruktionen. Man kan naturligtvis diskutera hur den verksamheten bör läggas upp. Till det ämnet återkommer justitieministern när han har fått förslag från utredningsmannen, expeditionschefen Gullnäs, om rådets organisation. Det blir tillfälle att diskutera det, förmodligen också i anslutning till att riksdagen behandlar regeringens proposition på basis av brottskommissionens förslag. Jag kan bara här till herr Hamrin lämna det lugnande beskedet att avsikten när vi låter SBN avträda och ersättas av ett centralt råd inte är att narkotikafrågorna skall träda i bakgrunden. Detta råd kommer med all sannolikhet att under sig få en särskild arbetsgrupp som kan arbeta intensivt och lika brett med dessa frågor som SBN gjort, dessutom under direkt ledning av rådet, där alla politiska partier blir företrädare.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Jag vill bara till sist konstatera att statsrådet Lidboms karakteristik av SBN:s verksamhet och hans egen uppgift som ordförande i detta samarbetsorgan karakteriseras av en lika ovanlig som klädsam blygsamhet, vilket jag noterar.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 65

Tisdagen den
10 april 1973

*Ang. Skånes ut-
vecklings- och
miljöproblem*

§ 4 Ang. Skånes utvecklings- och miljöproblem

Herr civilministern LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara herr *Svenssons* i Malmö (vpk) den 6 februari framställda interpellation, nr 32, och anförde:

Herr talman! Herr *Svensson* i Malmö har frågat mig vilken inställning man från civildepartementets och regeringens sida intar till Skånes utvecklings- och miljöproblem och vilka initiativ man ämnar ta för att bidra till dessa problems lösning.

Näringslivs-, bebyggelse- och miljöförhållandena i Skåne skiljer sig i många avseenden från dem som råder i övriga landsdelar. Den höga befolkningstätheten och det relativt stora antalet expanderande tätorter i ett välutvecklat jordbrukslandskap leder till utvecklings- och miljöproblem av samma karaktär som inom många områden på den europeiska kontinenten. Skånes särart understryks av landskapets ställning som gränsregion, genomkorsad av viktiga trafikleder och med speciella anknötningar till Danmark. Läget intill kontinenten medför också ett särskilt tryck mot landskapets resurser för rekreatiönsändamål.

Bl. a. de förhållanden som jag nu kort har antytt medför speciella planeringsproblem när det gäller att på bästa möjliga sätt styra den långsiktiga samhällsutvecklingen i Skåne. Betydande planeringsinsatser krävs därför både centralt, regionalt och i den kommunala planeringen. Många av problemen är av den arten att de i första hand bör lösas av kommunerna antingen var för sig eller i samverkan mellan grupper av kommuner. Med hänsyn till förhållandena före år 1952 har de nu snart avslutade kommunindelningsreformerna för Skånes del, i högre grad än inom många andra delar av landet, inneburit en övergång från mycket små kommuner till starka kommunala enheter som är lämpligt sammansatta för att hantera en stor del av de aktuella planeringsproblemen. Det är min uppfattning att den kommunala organisation som i huvudsak kommer att vara i full funktion från den 1 januari 1974 kommer att utgöra en bra grund för samhällsplaneringsarbetet i Skåne.

I en region som Skåne med hög befolkningstäthet och korta avstånd kommer emellertid alltid administrativa gränser att innebära vissa problem. Dessa måste lösas genom interkommunal samverkan och – med nuvarande länsindelning – genom samverkan över länsgränsen.

I Skåne har den regionala planeringen i interkommunal regi under senare år utvecklats och sökt sig nya former. Jag tänker då på arbetet inom Sydvästra Skånes respektive Nordvästra Skånes kommunalförbund. En planeringskommitté för Mellanskåne och en samarbetskommitté för

planeringen inom sydöstra Skåne har också bildats. Två av dessa organisationer omfattar kommuner i såväl Malmöhus som Kristianstads län. Sydvästra Skånes kommunalförbund har nyligen publicerat ett förslag till regionplan för allmän debatt inom regionen.

I vad gäller förhållandena mellan länen ingår det i länsstyrelsernas instruktionsenliga uppgift att svara för att erforderlig samordning kommer till stånd. Ett mycket omfattande samarbete sker mellan länsstyrelserna i form av fortlöpande informationsutbyte, samordning och gemensam redovisning av utredningsarbete, gemensamma beredningsgrupper för vissa fackområden, arbetsgrupper i samarbete med berörda kommuner angående planeringsfrågor i gränsområden osv. Samarbetet mellan länsstyrelserna i planeringsfrågor är alltså omfattande, och det sker för övrigt i vissa fall inom ramen för ett vidare samråd mellan flera länsstyrelser i södra Sverige. När det gäller Skånelänen har samarbetet förts upp på styrelsenivå genom ett första gemensamt sammanträde mellan länsstyrelserna, som äger rum i dag.

Det planeringsarbete som alltså pågår på det lokala och regionala planet får ytterligare stöd och sätts in i sitt större sammanhang genom utvecklingen av den regionalpolitiska planeringen, den fysiska riksplaneringen och den regionala trafikplaneringen.

När det gäller den regionala utvecklingen bör man hålla i minnet att under senare år en markant dämpning skett av storstadstillväxten i sydvästra Skåne. De problem som berörs i interpellationen i fråga om regional obalans i Skåne och behovet av en översiktlig planering har uppmärksamats bl. a. i de regionala handlingsprogram – Länsprogram 1970 – som har utarbetats av länsstyrelserna i Kristianstads och Malmöhus län. I dessa länsprogram framhålls att utvecklingen kommer att ställa allt större krav på en regional planering som omfattar hela Skåne. De båda länsstyrelserna har också vid utarbetandet av länsprogrammen gemensamt utformat målsättningen för bebyggelsens fördelning i Skåne. Därvid har beaktats önskvärdheten av att få expansionen jämnare fördelad i landskapet, och det framhålls att samrådet mellan de båda Skånelänen i planeringsfrågor kommer att ytterligare fördjupas.

De planeringsambitioner som finns på länsnivå för att komma till rätta med den bristande regionala balansen i Skåne har fått stöd av den plan för utveckling av den regionala strukturen som riksdagen godkände i december 1972 i samband med beslutet om ett regionalpolitiskt handlingsprogram för hela landet. Denna plan sammanfaller för Skånelänens del med de riktlinjer för bebyggelsens utveckling som har uttryckts i länsprogrammen.

Det kan vidare erinras om att riksdagen vid upprepade tillfällen, senast i det regionalpolitiska beslutet år 1972, har uttalat att tillväxttakten i storstadsområdena, och därmed i Malmöregionen, bör dämpas. I detta syfte har införts ett obligatoriskt lokaliseringssamråd i storstadsområdena. Ytterligare må erinras om att chefen för inrikesdepartementet har tillkallat särskilda sakkunniga för att utreda frågan om behovet av starkare styrmedel i regionalpolitiken. De sakkunniga skall klargöra om etableringskontroll eller andra restriktiva medel bör införas i storstadsområdena.

Den fysiska riksplaneringen fullföljs nu i samarbete mellan länsstyrelser och kommuner. Detta arbete, som i första hand skall leda fram till program för kommunal planering och andra erforderliga åtgärder och vars resultat skall underställas Kungl. Maj:t, ger ett utmärkt tillfälle till en samlad bedömning av landskapets naturvårds- och rekreationsproblem sedda från markanvändningssynpunkt. De båda länsstyrelserna samarbetar vid programmens utformning, särskilt i vad gäller skydd av områden som skärs av länsgränsen. Länsstyrelserna försöker utgå från samma grundsyn på planeringen samt använda samma kartunderlag och redovisningsmetodik.

Den regionala trafikplaneringen, där länsstyrelsernas arbete nu går över från inventeringsskedet till planeringsskedet, innebär tillämpning av ett sådant regionalt synsätt på kommunikationsfrågorna som interpellanten efterlyser. Även detta arbete utförs av länsstyrelserna i nära samverkan. Trafikfrågorna får givetvis – liksom andra speciella planeringsproblem – också sin särskilda bevakning inom den statliga planeringen för respektive samhällssektor.

De exempel som jag nu har gett på interkommunalt samarbete, på samarbete över länsgränsen och på möjligheterna att sätta in Skånes utvecklings- och miljöproblem i deras rikssammanhang skulle kunna konkretiseras och kompletteras i betydande grad. Vad jag har anfört visar emellertid att planeringsproblemen i Skåne uppmärksammas av centrala, regionala och kommunala organ och att de organisatoriska formerna för planeringsarbetet utvecklas snabbt, inte minst i syfte att åstadkomma tillräcklig överblick och samordning. Detta arbete måste fullföljas med kraft, men det har enligt min mening en sådan bredd och en sådan inriktning att några ytterligare speciella åtgärder från centralt håll beträffande planeringen i Skåne inte nu är motiverade.

Resultatet av vissa av de planeringsaktiviteter som nu pågår eller inleds i län och kommuner kommer att redovisas till Kungl. Maj:t. I anslutning till utvärderingen av denna redovisning kan finnas anledning att återkomma till frågan om särskilda åtgärder bedöms nödvändiga. Frågan om ändrad ansvarsfördelning mellan stat och kommun i dessa planeringsfrågor eller om ändrad områdesindelning för den regionala samhällsplaneringen bör inte aktualiseras förrän resultat föreligger från länsberedningens arbete.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Jag får tacka för svaret.

Bland de problem som är vitala för Skåne och dess utveckling är kanske framför allt, som nämnts här, den stigande totala befolkningen och befolkningstätheten, den i skilda hänseenden bristande balansen mellan provinsens olika delar och den bristande integration som karakteriserar provinsens ekonomiska läge. Den sistnämnda faktorn är inte minst förvånande med tanke på den ringa utsträckning som provinsen har. Det är ganska förbluffande att finna att detta lilla område kan vara uppdelat i så många arbetsmarknader och att det där kan tillämpas så många skilda lönenivåer. En utredning som för några år sedan gjordes vid länsstyrelsen i Kristianstad visade hur stora löneskillnaderna

var mellan exempelvis å ena sidan Kristianstadregionen och Malmöregionen och å andra sidan mellan Kristianstadregionen och Österlenregionen. Den senare ligger i förhållande till Kristianstadregionen avsevärt lägre.

Allt detta visar att provinsen är uppspaltad i en rad mindre arbetsmarknader, som har förhållandevis litet utbyte med varandra och där man har en för varje liten delregion speciell nivå på lönesättningen. Det är ett uttryck för stark brist på integration arbetsmarknadsmässigt och på annat sätt.

Som alla vet finns det också ett mycket starkt tryck på landskapet; de grönytor som finns kvar äts gradvis upp, vilket medför en kraftig försämring av den allmänna miljön och av friluftsmöjligheterna.

Vad som emellertid är markant är att dessa olika problem under de senaste åren har skärpts. Vad man också haft anledning observera är att för regionen som helhet viktiga planfrågor många gånger har lösts - del intrycket har man - med en väldig brist på hänsyn till regionens samlade behov. Om ett litet större perspektiv hade fått avgöra sådana frågor som Sturupsfrågan och brofrågan, är det inte alls så säkert att man hade fått exakt de lösningar som nu har tagits och som alltså för överskådlig framtid kommer att utgöra ett dominerande inslag i de fortsatta planeringsförutsättningarna, ett dominerande inslag av en typ som sannernligen icke är ägnat att minska obalansen utan som snarare kommer att skärpa denna.

Jag har själv varit verksam i denna region och många gånger intensivt upplevt otillräckligheten i de befintliga planeringsinstrumenten. Kärnfrågan i min interpellation var också huruvida regeringen överväger särskilda styrningsåtgärder. Statsrådet svarar att så för närvarande inte är fallet, och han ger en rad intressanta illustrationer till sitt synsätt, även om han sedan i slutet antyder att utvecklingen självfallet får avgöra huruvida man bör ingripa med starkare medel. Trots den fyllighet och saktlighet som präglar svaret förblir många viktiga frågor obesvarade och en del olika problem förbigångna.

Om jag först får ta upp frågan om betydelsen av en utveckling av det kommunala planeringssystemet, är det klart att statsrådet har rätt så långt att det ur en viss synpunkt - ur den specifikt lokala planeringens synpunkt - är till fördel att de kommunala enheterna blivit större. Det medger en större överskådlighet över de rent lokala problemen. Det är ur den synpunkten naturligtvis också en viss fördel att det interkommunala samarbetet utvecklats. Men sedan har den frågan, åtminstone som jag på sin tid upplevde den som verksam förvaltningsman där nere, en helt annan aspekt som inte alls nödvändigtvis är gynnsam utan som tvärtom är ganska problematisk, om man har syftet att åstadkomma en större överskådlighet och sammanhållning av planeringssystemet i Skåne och därmed också en större social och ekonomisk integration.

Koncentrationen av den kommunala planeringen till färre och större enheter har nämligen fört upp hela den kommunala diskussionen på en vida mer kvalificerad nivå, på en nivå som börjar närma sig den regionala och där man i mycket stor utsträckning sysslar med, fattar beslut om och driver politiska riktlinjer rörande planeringsfrågor med klart regionala aspekter. Det har så att säga blivit många fler parter som börjat strida om

Tisdagen den
10 april 1973

*Ang. Skånes ut-
vecklings- och
miljöproblem*

regionala planeringsproblem och som på olika sätt försöker trycka på och få fram olika lösningar i enlighet med sina specifika intressen. Detta har medfört följder som såvitt jag förstår ingalunda är särskilt gynnsamma för den regionala överskådligheten och för de strama grepp som nu såväl som i framtiden och framför allt då kommer att erfordras om man skall kunna lösa de skånska planeringsproblemen. Det råder nämligen inget tvivel om att bildandet av kommunala planeringsområden av den typ som det här är fråga om i rätt markant grad tenderar att gynna den ekonomiskt och befolkningsmässigt starkaste delen av landet, nämligen sydvästra Skåne. Det är inte ägnat att medföra någon utjämning att just den delen och dess företrädare på det administrativa och kommunalpolitiska planer får starkare redskap att driva just sin politik gentemot sin egen länsstyrelse men också gentemot den andra länsstyrelsen i Skåne.

Bildandet av kommunala planeringsområden, som ligger på en nivå — om man vill uttrycka det så — strax under länsstyrelsen, har naturligtvis allmänt stärkt de kommunala områdenas och de kommunala administrationernas makt, i viss mån på länsstyrelsens bekostnad. Man kan litet schematiskt uttrycka det så, att det i viss mån medfört en federalisering av planeringen, något som inte alls säkert och enligt min mening bestämt inte på sikt är gynnsam för en integrerad lösning av planeringsproblemen i Skåne.

Som ju är välbekant har det här lett till att man bildat kommunala planeringsområden över länsgränsen, och som en ganska typisk episod i den processen kan jag nämna att åtminstone ett av dessa planeringsområden färdigbildades av de kommunala intressenterna på båda sidor länsgränsen utan särskilt mycket kontakt med de länsstyrelser som var berörda och i ett fall faktiskt med direkt förbigående av den ena av de skånska länsstyrelserna. Det belyser i viss mån den, skall vi säga *underliggande, konflikt* som ju alltid finns mellan den statliga regionala nivån och kommunen och det ger en illustration av att vi här har intressen som kan bli motstridiga. Om då det ena intresset stärker sin ställning relativt, så att vi får en mera federal struktur på planeringsarbetet, så är det verkligen inte till gagn för en samlad planeringssyn.

Om man sedan beaktar det förhållandet att den kommunala planeringsstrukturen väsentligt har stärkts genom den här processen, så skall man samtidigt uppmärksamma att länsstyrelserna å andra sidan inte har fått nämnvärt starkare medel än tidigare till sitt förfogande. Jag är fullt medveten om att det här skett förstärkningar av länsstyrelsernas befogenheter, men om herr statsrådet frågade på länsnivå skulle han säkerligen få det svaret att man upplever det så att det i förhållande till läget för fem eller sex år sedan har skett en relativ förstärkning av den kommunala sidan och en ökad federalisering och därmed också en åtminstone relativ försvagning av länsnivåns möjligheter att driva igenom samlade lösningar.

Jag behöver här inte uppehålla mig vid vissa av de saker som statsrådet nämner. Vi vet alla att etableringssamrådet har fått en ytterligt begränsad betydelse och att det sannolikt inte ligger så särskilt mycket i de förbådade starkare styrmedel, som han säger, som här eventuellt kan komma i fråga. I varje fall har etableringssamråden inte givit någon av de

länsstyrelser som har sådana till sitt förfogande några nämnvärda möjligheter till påverkan. Det är ju, vilket erkänns i den senaste regionalpolitiska propositionen, i förhållandevis få fall som man verkligen har kunnat inverka på företagens lokalisering. I stort sett har allt blivit som förut.

Det är naturligtvis riktigt att samarbetet mellan de båda länsstyrelserna i Skåne är ganska omfattande. Det har framför allt utvecklats kraftigt de senaste åren. Men man skall också hålla i minnet att denna samverkan inte är administrativt formaliserad och att den därmed också har sina begränsningar. Uppstår klara och uppenbara intressekonflikter -- och i Skånes struktur ligger en massa möjligheter för att sådana konflikter skall uppstå -- då är alltid den starkare starkast. Det går nog bra att ha detta samråd och samarbete så länge det inte uppstår några direkta konflikt-situationer i planeringsfrågor, men så fort så blir fallet -- det må gälla en flygplatsfråga eller annat -- är det ganska självklart att i de flesta fall den starkare länsstyrelsens uppfattningar vinner gehör. Den starkare länsstyrelsens uppfattningar är ju i dag -- jämfört med för några år sedan -- i sin tur i högre grad styrda av den starkaste regionen inom Malmöhus län, nämligen det sydvästra kommunalförbundet. Det betyder alltså att ganska specifikt lokala intressen har en tendens att maktpolitiskt göra sig gällande inom ramen för arbetet i Malmöhus län på ett starkare sätt än hittills, och det bidrar naturligtvis inte heller till att förbättra översikt-ligheten och möjligheterna att åstadkomma en ekonomisk och social integration i provinsen.

Det är visserligen sant -- jag har själv deltagit i de förberedande diskussionerna vid förarbetena till Länsprogram 70 -- att man där i programmatisk form har uppställt vissa önskvärda riktlinjer för bebyggel-sens och den ekonomiska verksamhetens fördelning. Den åtminstone till viss del och i vissa steg gemensamma attityden från länsstyrelsernas sida är i och för sig en viktig politisk deklaration, men vi vet ju inte riktigt hur långt denna gemensamma attityd kommer att hålla, när det verkligen kommer till konkreta saker. Även om den skulle hålla ganska långt, så har vi ju fört dessa diskussioner på länsstyrelsen i medvetande om att medel saknas att förverkliga en stramare styrning och verkligen sätta hårt mot hårt, om intressen från olika delar -- speciellt från Örestadsregionen -- kom upp i syfte att motsätta sig en spridning. Om sådana intressen kom upp skulle möjligheter att verkligen driva igenom en spridning knappast vara för handen. Så svaga är nämligen för närvarande de styrmedel som länsstyrelserna har gentemot dem som de kommunala planeringsområ-dena har.

Man skall heller inte glömma att trots allt vad man säger om förbättrat samarbete och programmatiska deklarationer har den faktiska utveck-lingen inte visat några påtagliga tendenser i annan riktning än mot ytterligare koncentration och ytterligare försämrad balans i provinsen som helhet, låt vara att storstadsregionen i dag växer betydligt mindre snabbt än för några år sedan. Relativt sett har emellertid den bristande balansen inte på något sätt tenderat att utjämnas.

I det sammanhanget kan också nämnas att även om de anvisningar som lämnats i den fysiska riksplanen är viktiga och progressiva ur en rad

synpunkter, så är de dock partiella och ganska allmänt hållna. Det är väldigt svårt att värdera vilken betydelse de verkligen kommer att ha, när de skall tillämpas i det maktpolitiska spel som den komplicerade planeringsstrukturen i Skåne kommit att utgöra.

Det är också så att hela denna fråga har haft en tendens att bli sammankopplad – det är självklart – med frågan om ett Skånelän. Statsrådet har där sagt sig vilja avvakta länsberedningens arbete. Det är givet att så skall ske; det är också min uppfattning. Att statsrådet berört problemet och ansett sig böra göra denna deklaration kan kanske i någon mån bero på en missuppfattning av syftet med min fråga. Jag kan ana att statsrådet av mitt kanske något oklara sätt att uttrycka mig i interpellationen fick uppfattningen att jag i ”mera kvalificerade planeringsåtgärder” även inrangerade möjligheten till en separat lösning av länsindelningsfrågan för Skåne.

Ur många synpunkter bör hela frågan om ett integrerat Skånelän diskuteras med mycket stor försiktighet. Jag berör frågan därför att den tydligtvis kommer att spela en roll i den regionala valdebatten. Jag var med på en regional TV-diskussion i Malmö i lördags, där den socialdemokratiske representanten – han är från Malmö – ur skilda politiska synpunkter fäste stort avseende vid frågan om ett integrerat Skånelän och tog upp den som en mycket viktig del för den regionala politik som socialdemokratin, åtminstone den del av socialdemokratin som han representerar, vill föra där nere. Det är väl bekant att socialdemokraterna i M-län och socialdemokraterna i L-län har fullständigt skilda uppfattningar. Han är alltså inte alls representativ för den skånska socialdemokratin i dess helhet.

Att skjuta fram frågan om en enad länsstyrelse i Skåne så pass kraftigt som ibland sker och som skedde i det här fallet är enligt min mening att fästa överdrivet stor vikt vid rent administrativa åtgärder. Även om väldigt starka administrativa och praktiska skäl i och för sig kan anföras för en samlad planeringsadministration för Skåne – därom måste rimligtvis alla vara överens – är det klart att problematiken ingalunda är så enkel. Framför allt är det mycket farligt att sprida illusionen, oavsett på vilket politiskt plan det sker, att en sådan administrativ integreringsåtgärd i och för sig skulle skapa bättre total integration och leda till en politisk inriktning på planeringen som kunde skapa större balans. Så är enligt min mening ingalunda fallet. Om man tar en ensidig administrativ lösning kan en sådan i själva verket befordra en ännu sämre integration och en ännu starkare tendens till att just Örestadsregionen gynnas. Det är ju mycket lätt att föreställa sig vad det skulle betyda för en region, som balanserar i ett så ömtåligt arbetsmarknadsläge som den nordöstskånska gör, om den bleve av med hela, större delen eller viktiga delar av sin länsförvaltning. Det är inte svårt att föreställa sig vilka konsekvenser det skulle få för *den* arbetsmarknaden, som redan har betydande problem. Det skulle väl just för Kristianstadsbygden så smått innebära en katastrof. Vad som framför allt bör påpekas är ju att en sådan enad länsstyrelse – som givetvis skulle komma att ligga någonstans i västra Skåne, i eller strax utanför Malmö – skulle mycket klart öka den maktpolitiska obalansen. Den skulle göra att de speciella Örestads- och särskilt Malmöintressena

Tisdagen den
10 april 1973

*Ang. Skånes ut-
vecklings- och
miljöproblem*

finge dominera ännu mer därför att det skulle då inte finnas någon som helst motvikt i form av en verksstyrelse på den andra Skånedelen – som dock var sammansatt av folk från den regionen. De skulle befinna sig i en hopplös minoritet i en samlad länsstyrelse, och det skulle bli de mäktiga lokalpolitikerna i Malmö-Lund-regionen som i hög grad fick dominera en sådan samlad länsstyrelsens politiska beslut.

De mål som man med hänsyn till situationen rimligtvis bör sätta för den samlade Skånska planeringen i framtiden är för det första en betydligt försiktigare total tillväxt och kanske rent av, om man skall gå riktigt långt, inom en viss tid också ett totalt upphörande av befolkningstillväxten, därför att denna begränsade yta kan inte i det oändliga fortsätta att ta emot ständigt ökande befolkningsskaror. Provinsen tål i många skilda hänseenden – framför allt miljöpolitiskt – inte någon nämnvärt starkare press. Den biologiska degenerationen av miljön är redan så pass långt gången, kanske längre gången än i någon annan region i landet. Vad som för det andra krävs är en jämnare fördelning av resurserna inom provinsen och ett medvetet program för åstadkommande av en social integration just därför att det är så förbluffande och så markant att denna lilla och skenbart väl sammanhållna enhet består av så många arbetsmarknadspolitiskt, lönepolitiskt, socialt och på annat sätt mer eller mindre vattentäta skott.

Men för att åstadkomma en sådan jämnare fördelning räcker det inte med de planeringsinstrument som för närvarande är för handen. Och det räcker inte med att bara nöja sig med att få denna tendens i det administrativa planeringssystemet mot allt mer ökad federalisering och bristande sammanhållning, som jag har berört. Det går inte heller, som man på visst håll tror, att lösa problemet genom att slå ihop administrationer till en enhet därför att allt beror då på hur den kamp utfaller, som då flyttas inom denna enade administrations murar och som nu pågår på andra områden utanför och mellan administrationerna.

Men om man har bestämda målsättningar av den typen och man drar den slutsatsen att man har fått en ökad federalisering och en ökad risk för bristande sammanhållning i planeringssystemet samtidigt som den regionala statliga förvaltningen inte på långt när har fått de styrmedel som skulle göra det möjligt för den att följa upp och genomdriva ett sådant program, måste nästa slutsats rimligen blir att här finns det anledning för den centrala statsmakten att på ett särskilt sätt – med tanke på de speciella förutsättningarna i den provinsen – just för den provinsen träda in och aktivt medverka till att planeringsarbetet får en programmatisk uppläggning, styrd av en centralt manifesterad vilja att uppnå målen att göra slut på den bristande balansen och komma till rätta med miljöproblematiken. Om staten på det sättet går in och försöker samla de olika intressena i den existerande planeringsstrukturen kommer det naturligtvis att bli en brottnig mellan olika intressen, där den centrala statsmakten kommer att tvingas göra sin vilja gällande. Det blir alltså en politisk förhandlingsfråga där den centrala statsmakten på väsentliga punkter måste vara beredd att driva igenom sin vilja gentemot diverse olika särintressen, inte minst de ganska mäktiga lokalintressen som dominerar västra och sydvästra Skåne.

Det har, som jag nämnt i interpellationen, ju förekommit i andra sammanhang att den centrala statsmakten på detta sätt trätt in och i specifika former initierat en samlade lösning av denna typ. Vi skall inte här diskutera sakinnehållet i denna planeringsfråga, men rent administrativt skedde det i samband med lösningen av Skånes och Hallands vattenförsörjning och förberedelserna för detta, något som ju i första hand initierades genom en central statlig utredning.

När jag ser ut över den skånska planeringsproblematiken och över alla de svårigheter som rider detta arma landskap kommer jag ständigt att tänka på vad som är den oundgängliga förutsättningen för ett förverkligande av de målsättningar som de båda länsstyrelserna nu samordnat har uttryckt som riktlinjer för sitt agerande. Denna oundgängliga förutsättning är ett plansamarbete som är initierat och styrt uppifrån, möjligen i regionplancinstitutets form eller i varje fall i en form som medger en stramare styrning och en starkare samlad vilja än vad som kan bli resultatet av de starkt stridiga och skiljaktiga intressen som nu verkar i det illa integrerade Skåne.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag har med glädje tagit del av det utförliga och sakliga svaret från statsrådet Lundkvist. Det andas i hög grad, tycker jag, förståelse för de unika problem som hör ihop med utvecklingen nere i Skåne. Jag konstaterar också med en viss glädje att statsrådet inte föreslår i första hand en starkare central styrning av planeringsfrågorna utan i stället satsar på en utbyggnad av samarbetet kommunerna emellan och inte minst länen emellan. Jag har också liksom Jörn Svensson tagit del av statsrådets synpunkter på nuvarande och framtida länsindelning i Skåne. Jag vill här bara säga att eventuella alternativ väl inte kan begränsas enbart till ett enda län. Man kan ju också tänka sig en förändring av länsgränserna mellan länen. Men det är ju länsberedningens sak att undersöka detta.

För att återgå till samarbetet länen emellan vill jag hänvisa till att statsrådet Lundkvist på s. 4 i sitt svar säger att de båda länsstyrelserna samarbetar vid programmets utformning särskilt i vad gäller skydd av områden som skärs av länsgränser. Ja, att de har samma kartunderlag och redovisningsmetodik tvivlar jag inte på. Men min allmänna invändning mot statsrådet Lundkvists svar är inte uppläggningsen av det och betoningen av samarbetet, utan det är att jag kan konstatera att det är ett idealt förhållande som statsrådet Lundkvist redogör för. I verkligheten fungerar inte samarbetet på detta sätt.

Med hänvisning till vad jag här refererat vill jag peka på Söderåsens problem. Det är ju en ås, som skärs högst oregelbundet av länsgränsen i vinklar fram och tillbaka. Jag är medveten om att denna fråga kanske egentligen borde besvaras av jordbruksministern, men faktum är att när man har begärt enträget och under många år att med tanke på bokskogens skyddande vissa delar av Söderåsen skulle läggas under 19 § har det från Kristianstads län inte gjorts några svårigheter. Detsamma gäller de skyddsåtgärder man vidtagit för att skydda bokskogen i detta län. Men i angränsande områden som hänger samman med dem som

Tisdagen den
10 april 1973

*Ang. Skånes ut-
vecklings- och
miljöproblem*

tillhör Kristianstads län och som alltså ligger under Malmöhus läns domvärjo har det varit stora svårigheter att få det skydd som 19 § ger. Dessutom har länsstyrelsen beviljat dispenser på vad jag skulle vilja kalla mycket lösliga grunder, vilket har inneburit att det även för områden som ligger under 19 § har getts tillstånd till kalhuggning. Jag vill här få statsrådet Lundkvists ord på om det är riktigt att sådan kalhuggning får påbörjas om tillståndet är överklagat och utan att klagotiden gått ut. På länsstyrelsen i Malmö var man mycket osäker på denna punkt; det enda jag har kunnat konstatera är att kalhuggning i varje fall har påbörjats.

Vissertligen är det både intressant och bra att länsstyrelserna har gemensamt sammanträde, men jag vill fråga statsrådet Lundkvist: Måste inte detta samarbete utvidgas ner till de olika sektionerna i länen, de som trots allt står i kontakt med de nära och praktiska problemen? Det är ju där samlingsfrågorna i realiteten löses och inte på länsstyrelsenivå annat än rent formellt.

Statsrådet tog längre fram i svaret upp en ytterligt väsentlig fråga, nämligen frågan om att dämpa storstadstillväxten. Jörn Svensson redogjorde för de problem som finns i samband med den starka koncentrationen till sydvästra Skåne. Statsrådet Lundkvist säger: "I detta syfte har införts ett obligatoriskt lokaliseringssamråd i storstadsområdena."

Jag är medveten om det här lokaliseringssamrådet, men vad jag däremot inte har kunnat få klarhet i är om det över huvud taget har haft någon praktisk funktion eller om det är ett samråd på papperet. Har det kunnat åstadkomma någonting i riktning mot att begränsa just den starka befolkningstillväxten och koncentrationen nere i sydvästra Skåne?

Jag skulle sedan vilja anknyta till vad Jörn Svensson betonade, nämligen det starka tryck som ligger på rekreationsområdena i vårt län. Det är alldeles säkert att detta tryck ytterligare kommer att öka, om bron kommer till. Det innebär att fritidsområdena blir allt färre och att det blir alltmera angeläget att bevara dem — det må vara åsar eller strandängar. En sak är säker: Skåne lär bli det län där man i alldeles speciellt hög grad måste lägga områden under någon form av skydd. Det finns en 20 § i naturvårdslagen som handlar om skydd för landskapsbilden, vilket innebär att när man vill göra ett intrång i landskapsbilden skall man begära tillstånd av länsstyrelsen. Vad jag vet har den här paragrafen över huvud taget inte fyllt någon funktion. Man bygger kärnkraftverk, man sätter upp kraftledningsstolpar osv., som på ett markant sätt påverkar landskapsbilden. Det är klart att i vårt stora, generösa land har man kunnat klara sig utan att så att säga göra bruk av en lag eller en paragraf, men jag tror att skall vi förhindra en mycket starkare central styrning, vilken blir nödvändig om utvecklingen får fortsätta så att säga på fri hand, är det väsentligt att vi i varje fall till att börja med iakttar de lagliga möjligheter som vi redan i dag har att motverka en ej önskvärd utveckling — det må gälla storstadstillväxt eller landskapsbild över huvud taget.

I Malmöhus län, som jag bäst känner — jag känner inte till Kristianstads län lika väl — har, inte minst i fråga om naturskyddet, sådana här paragrafer inte använts, och någon kontroll har inte

genomförts. Jag vågar säga att det brister i handläggningen när det gäller att ta vara på de få områden vi har kvar.

Jag skulle vilja beröra, herr talman, två saker till. Jag skall inte upprepa den debatt med statsrådet Lundkvist som jag deltog i häromdagen och som rörde användningen av den högproduktiva åkermarken. Men sedan dess har jag i alla fall fått klart för mig att det rör sig om bebyggelse fram till år 1985 av 10 000 hektar av den bästa marken. Det är en, som jag bedömer det, mycket hög siffra.

Riksdagen beslutade i samband med den fysiska riksplaneringen att, i avvaktan på att generalplan upprättas och fastställs, Kungl. Maj:t kan meddela nybyggnadsförbud. Jag vill bara fråga statsrådet Lundkvist: Har det varit aktuellt i Skåne att med hänsyn till naturresurserna diskutera ett byggnadsförbud inom vissa områden?

Till sist ett par synpunkter beträffande sysselsättningen. I Skåne är sysselsättningsproblemen naturligtvis annorlunda än de som upplevs i Norrlandslänen. Men det hindrar inte att vi har en ojämn fördelning när det gäller inte minst den kvinnliga förvärvsverksamheten. Även i det hårt ansträngda västra Skåne har vi problem. Upp i Höganäsområdet har vi en mycket markant brist på arbetstillfällen för kvinnor. Vi har samma förhållande när det gäller Eslöv- och Höörområdena. Det ytterligt väsentligt att man vid den framtida planeringen i Skåne också tar hänsyn till att man bör få en arbetsmarknad som ger möjlighet för såväl kvinnor som män att finna sysselsättning. Det borde vara särskilt lätt, tycker jag, nere i vårt län.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Jag vill också uttrycka min tillfredsställelse med den positiva anda som präglar svaret på interpellationen. Det är emellertid vissa saker som jag tycker ändå bör påpekas.

Statsrådet säger på s. 3 att det finns stora planeringsambitioner på länsnivå och att dessa planeringsambitioner har tagit sig uttryck i de länsprogram som är insända. Och det är väl riktigt att länsstyrelsernas planer har uttryckts i dessa program. Men klart är att om en länsstyrelse planerar så gäller det alltså inte bara ta med de grundtankar som finns i ett sådant länsprogram. De blir ganska värdelösa om man inte också tar med de resurser som krävs för att genomföra dessa planer. Jag är fullt medveten om att många av de resurserna inte ligger inom civilministerns område utan inom andra regeringsmedlemmars områden, men om jag inte har fel så ställdes i interpellationen frågan om vilka åtgärder som från regeringens sida kan vidtas för att lösa de problem som gäller planeringen och utvecklingen i Skåne.

Vad jag närmast vill beröra är rent konkreta frågor som gäller Kristianstads län. Vi har ju där det läget att länet inte innefattar något av den verkligen tätbefolkade delen av Skåne, utan vi omger den tätbefolkade delen som en ram. I länet är det många platser där man absolut inte kan säga ja och amen till vad herr Svensson i Malmö rekommenderade, nämligen att vi kanske helt enkelt skulle stävja befolkningsutvecklingen. Det är emellertid åtskilliga delar av det länet som har en glesnande befolkning i dag och som upplever detta som ett stort problem.

Nr 65

Tisdagen den
10 april 1973

*Ang. Skånes ut-
vecklings- och
miljöproblem*

Tisdagen den
10 april 1973

*Ang. Skånes ut-
vecklings- och
miljöproblem*

Den del av länet som alldeles särskilt står i brännpunkten i det fallet är Österlenområdet, alltså sydöstra Skåne. Eftersom jag har läst Länsplan 70 vet jag att länsstyrelserna har sagt, att för att den delen av länet skall gå en ljus framtid till mötes måste vissa kärnfrågor beaktas. Och nu har man i den delen av området haft en stark strukturrationalisering på jordbrukets område. Tidigare har det varit en typisk jordbruksbygd, men den rationaliseringsväg som nu går fram och som såvitt jag förstår är oemotståndlig har förändrat näringslivets struktur ganska grundligt. Detta har medfört att arbetstillfällena har minskat, samtidigt som det har blivit en försämring av kommunikationerna i området. Järnvägar t. ex. har lagts ned. Och det allvariga i sammanhanget är att man inte jämsides med nedläggandet av järnvägs kommunikationerna har kunnat bygga ut vägnätet. Har man en landsdel som saknar goda vägar, så är det ganska självklart att orten inte heller blir attraktiv när det gäller företagslokalisering.

I höstas framställde jag en interpellation till kommunikationsministern innan de nya flerårsplanerna var fastställda. Jag ställde frågan om kommunikationsministern kunde medverka till en annan utformning än den som var tänkt i de preliminära planerna. Det är nämligen så, att vägverket inte bara fördelar planeringsramarna, utan verket har också rätt att ge anvisningar på de projekt som i första hand skall komma till utförande. Nu hade vägverket uppställt en planeringsram på ungefär 135 miljoner kronor, men samtidigt sades det ifrån att ett par projekt som rörde E 6 och E 4 - som går i det nordvästra hörnet av länet - först skulle komma till utförande. Och det skulle ta hela anslaget inom den planeringsramen! Efter den satsningen fanns det inte en enda krona för utbyggnad av riksvägarna inom det område i Österlen som jag nu syftar på, och det var ändå ombyggnader som varit aktuella länge. Men det fanns inte en enda krona kvar av anslaget! Och planeringsperioden sträcker sig t. o. m. 1977! Om man under så många år skall avstå helt från planerade utbyggnader av vägarna, så förstår man ju att det inte heller blir någon företagslokalisering till området.

Jag har tidigare också pekat på skolutbildningen, där det likaledes är fattigt beställt i området. Det finns i dag ingen gymnasial utbildning. Jag har emellertid till min glädje konstaterat att det nu är aktuellt med viss försöksverksamhet där nere, och det hälsar jag med största tacksamhet.

Utvecklingen i området har varit så bekymmersam, att länsstyrelsen i länsprogrammet har föreslagit tillskapandet av ett stödområde, men inte heller i det fallet har länsstyrelsens önskemål blivit tillgodosedda. Det är ju en sak att planera, en annan sak är om det ges resurser för att fullfölja planerna. Vi vet alla att många planer går över länsgränserna i Skåne. Både sjukvården och jordbruksutbildningen har planer som går över gränserna, och där har vi också nått vissa resultat. Men när vi då inom länet har kommit fram till ett resultat stöter man på frågan: I vad mån tillgodoser de centrala ämbetsverken våra ambitioner? Och där har vi då inte i alla fall mötts av förståelse.

Detta har varit orsaken till att jag har ställt mig litet tveksam till vad civilministern skriver på s. 4 i svaret. Sedan civilministern talat om de olika planeringsproblemen och den uppmärksamhet de har fått i centrala,

Tisdagen den
10 april 1973*Ang. Skånes ut-
vecklings- och
miljöproblem*

regionala och kommunala organ säger han:

"Detta arbete måste fullföljas med kraft, men det har enligt min mening en sådan bredd och en sådan inriktning att några ytterligare speciella åtgärder från centralt håll beträffande planeringen i Skåne inte nu är motiverade."

Jag vet inte vad civilministern lägger in i begreppet "planeringen". Är det bara en planläggning kanske det han anför kan vara sant. Men om det gäller att verkligen konkret få fram utvecklingsbara områden i trakter som nu är utsatta för utglesning när det gäller folkmängden och på grund av svårigheter inom näringslivet, förhåller det sig på ett annat sätt. Jag anser att själva kärnpunkten av problemet när det gäller att åstadkomma ett mer blomstrande näringsliv i en del områden är just bristen på resurser resurser som länsplanerarna inte råder över, utan som det är den centrala statsförvaltningens sak att tillhandahålla.

Herr talman! Jag skulle som avslutning vilja säga att det finns starka skäl för att statsmakterna ägnar sitt intresse just åt dessa problem och om möjligt skapar förutsättningar för att det inte skall bli nödvändigt med etableringskontroll eller restriktiva styrmedel. Näringslivet skulle vinna på om man i stället kan göra olika områden så attraktiva att företagare vill lokalisera sig dit. Jag tror att de förutsättningarna finns i Skåne just på grund av att avstånden är små, att det är en vän natur och att det är attraktivt att bo där – inte minst i sydöstra Skåne. Om man därför bara skapar bättre kommunikationer dit, utbildning för ungdomarna osv. tror jag inte att man skall behöva tvinga företag dit, utan då skulle säkerligen områdets attraktion vara så stor, att företagen vore villiga att etablera sig där utan särskilda åtgärder.

Herr TOBÉ (fp):

Herr talman! Den här frågan rör Skåne och utvecklingen där. Jag vet inte så mycket om Skåne i detalj, men jag har följt utvecklingen där på planeringsområdet -- det gör alla som är intresserade av planfrågor. Man har nämligen där tagit ett principiellt intressant grepp på de här frågorna.

Nu kan det diskuteras vad som är planering: Är det fråga om fysisk planering eller är det regionalpolitik, som herr Svensson i Malmö kanske var mest intresserad av? Jag kommer mest att hålla mig till den fysiska delen av planeringen. Det som då intresserar mig och gör att jag går upp i debatten är de synpunkter som herr Svensson lade fram på samspelet mellan stat och kommun. Han sade bl. a. att kommunernas kapacitet har stärkts på plansidan -- han måste då i huvudsak ha tänkt på den fysiska planeringen -- under det att länsstyrelsernas kapacitet, även om den inte minskat, inte ökat i samma utsträckning.

Det tycker jag är ganska naturligt, eftersom vi har ett kommunalt planmonopol på den fysiska sidan. Det är inte meningen att länsstyrelserna skall planera, utan länsstyrelserna har i huvudsak serviceuppgifter när det gäller den fysiska planeringen. Däremot har inte länsstyrelsernas inverkan minskat på andra delar av samhällsplaneringen -- bostadskvoterna, väganslag osv. -- utan där har inflytandet befasts i stället. Länsstyrelserna har fått överta en del av dessa uppgifter från tidigare länsorgan av typ lantbruksnämnder osv.

Tisdagen den
10 april 1973

*Ang. Skånes ut-
vecklings- och
miljöproblem*

Herr Svensson säger att en lösning för Skånes del inte skulle vara en sammanslagning av länen; han är rädd för att det då blir obalans. Det finns naturligtvis vissa risker för det, beroende kanske framför allt på att länsstyrelserna har demokratiserats och att det gamla stora länet därför får en överrepresentation. Den centrala statsmakten skulle då just beträffande Skåne föras in i bilden och få starkare styrningsmedel av olika slag för att man skulle undvika vad som har kallats för federativ uppsplittring. Det intressanta här är, tycker jag, att sydvästra Skånes kommunalförbund och det nordvästra – planeringskommittéerna i Mellanskåne och sydöstra delen är inte så utvecklade – även tar upp frågor om genomförande, låt vara att man enligt den publikation som kommit från sydvästra Skånes kommunalförbund för regional planering ännu inte löst några genomförandefrågor. Men – och det skulle jag vilja påpeka för herr Svensson som kommer från länsstyrelsesidan; jag kan själv säga att jag är både från länsstyrelsesidan och från den kommunala sidan – gör man fysiska planer, även planer av den här typen som har med verkställighet att göra, skall man också ha ansvaret för att genomföra dem. Det är en kungslinje i all planering. Jag vet att finansministern vid ett tillfälle underströk att om staten skall planera, så måste staten också ta det ekonomiska ansvaret för genomförandet.

Jag vill alltså påpeka att dessa kommunalförbund också har avsett att ta ansvaret för genomförandet. De har ännu inte gjort det, men de säger att de nästa etapp kommer att ta upp frågan om genomförandet, och det gäller alltså sådant som nu ligger på kommunerna. Jag föreställer mig att man kan tänka sig att uppträda som mottagare av statsbidrag och annat som statsmakten kan lämna länet. Det är man beredd att ta upp.

Det finns naturligtvis en viss risk för att ett sådant kommunalförbund fungerar så bra att det får en övervikt jämfört med de andra delarna av länen. Men att fördenskull ta till den centrala statsmakten tror jag inte är lämpligt.

Det intresse med vilket man har följt utvecklingen i kommunalförbunden i Skåne beror dels på att man i viss utsträckning tar hand om genomförandefrågor, dels på att kommunalmännen här verkligen varit med och utfört planeringsarbete; man har här diskuterat på ett helt annat sätt än man gjort i de formella regionplaneförbund som har funnits enligt byggnadslagen.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Herr talman! Det var ett i och för sig mycket intressant resonemang som herr Svensson i Malmö tog upp, när han försökte analysera den situation man befinner sig i bl. a. när det gäller den rollfördelning man måste ha för att kunna få till stånd den jämnare fördelning av utvecklingen inom länet som vi väl alla är ense om att man bör eftersträva. Då man försökte planera var för sig i kommunerna, utan något försök i förväg till en mera övergripande bedömning av det realistiska i det kommunala planerandet, var den fara som Jörn Svensson nu anser föreligga ännu större. Då hade vi också att göra med en kommunstruktur som var ännu mera splittrad. Vi hade dels ett antal stora starka kommuner, dels ett antal mycket små kommuner, och

ovanpå detta de olika kommunernas egna ambitioner att var för sig växa och utnyttja förutsättningarna och ta till sig resurser. Då var vi, som jag ser det, verkligen på väg att hamna i ett sådant extremt läge som Jörn Svensson här har skildrat och som vi även med nuvarande ordning löper risk att hamna i.

För att motverka den risken har vi bl. a. fått kommunindelningsreformen. Den ger oss, anser jag, ökade möjligheter att på primärkommunal nivå hantera de kommunala angelägenheterna på ett sådant sätt att vi får mera likvärdiga förutsättningar kommunerna emellan.

Det är klart man kan säga att det fortfarande är stor skillnad på kommunernas förutsättningar även sedan kommunindelningen genomförts och att även förekomsten av kommunalförbunden i de olika delarna av Skåne har så pass olika struktur och olika styrka att det fortfarande skulle kunna finnas betydande risk för att utvecklingen kan trar emot en starkare koncentration av ekonomisk tillväxt, t. ex. i den sydvästra delen av Skåne. Men då har vi regionalpolitiken och dess målsättningar. Den utveckling vi önskar blir beroende av den respekt vi kan skapa för den länsplanering vi bedriver, för den regionalpolitik som länsplaneringen syftar till. Riktlinjerna, har vi i det regionalpolitiska handlingsprogrammet och för den fysiska planeringen i de riktlinjer vi samtidigt antog för den fysiska riksplaneringen. Därigenom är, som jag vill uttrycka saken, staten inne i bilden vid avvägningen i stort när det gäller hur vi skall utnyttja olika resurser för att få den jämnare utveckling inom exempelvis Skånelänet som jag föreställer mig att vi alla är beredda att eftersträva.

Regeringen har sett det som en betydande fördel i den mån en aktiv regionalpolitik kan bedrivas och utvecklas i nära samspel mellan stat och kommun. Vad gäller den fysiska planeringen har vi lagt fast att det fortfarande är kommunerna som skall ha huvudansvaret för den fysiska planeringen men att den lokala fysiska planeringen skall anpassas till de riktlinjer när det gäller utnyttjandet av fysiska resurser som vi bedömer vara av riksintresse och som vi lade fast i riksdagsbeslutet i höstas.

Detta samspel håller vi nu på att utveckla i den mening att länsprogrammen skall omsättas också på den kommunala nivån och att den fysiska riksplaneringens riktlinjer skall omsättas i program för det lokala handlandet genom de överväganden som nu sker mellan länsstyrelserna å ena sidan och kommunerna å den andra och där man i kommun efter kommun skall försöka fastställa på vilket sätt de anspråk skall kunna tillgodoses som man från rikssynpunkt kan ha anledning att ställa på hanteringen av de fysiska resurserna.

Vi vill alltså från regeringens sida hela tiden betona betydelsen och värdet av detta samspel och av att vi i samhällsplaneringen totalt sett tillgodogör oss både den initiativlust och den bättre förmåga att redovisa de lokala förutsättningarna som tveklöst finns hos kommunerna och att vi den vägen på ett bättre sätt än genom en hård central styrning skall kunna både garantera en bred förankring av vår samhällsplanering och få till stånd ett bättre utnyttjande av de samhälleliga resurserna.

Då kan man naturligtvis fråga sig: Kommer vi med de styrmedel vi har i dag att kunna uppnå våra målsättningar? Jag har redan i mitt svar redovisat att när det gäller exempelvis företagsetablering i storstadsom-

råderna har vi nu infört lokaliseringssamråd, men den utredning som är tillsatt prövar också huruvida man behöver starkare styrmedel. Jag skulle för min del vilja uttrycka saken på det sättet, att är vi överens om målsättningen för utvecklingen och finner att vi inte når målet med de medel som vi för närvarande använder oss av, då är det i och för sig naturligt att det är medlen vi får ompröva och inte målsättningen för utvecklingen.

Fru Sundberg började med att uttrycka sin glädje över att jag hade betonat vikten av att man i möjligaste mån kunde lösa samhällsplaneringens problem i ett samspel och ett samarbete mellan de olika nivåerna lokalt, regionalt och centralt. När hon sedan skildrade vissa problem som hon upplevde i Skåne, betecknade hon trots allt min uppläggning av sättet att komma till rätta med de problemen som något av ett idealt förhållande; hon kunde för sin del ge vissa exempel på att detta ideala förhållande inte leder till det av henne önskade resultatet. Fru Sundberg skulle väl därför närmast, om jag fattade henne rätt på den punkten, vilja ansluta sig till Jörn Svenssons krav på hårdare central styrning.

Nu tror jag att vi skall vara försiktiga med att så här tidigt döma ut resultatet av de former för planering som vi nu – det får vi väl vara överens om – tämligen nyligen har börjat arbeta med. Vi måste se vad resultatet blir av länsplaneringen, av den omgång mellan länsstyrelser och kommuner som vi skall ha när det gäller den fysiska riksplaneringen och på vilket sätt vi kan nå den totala effekt som vi är ute efter.

Jag är väl för min del benägen att säga: Låt oss pröva de här framgångslinjerna! Låt oss hoppas på att vi skall kunna skapa respekt – även hos kommunalmän som bor i ett område som i och för sig kanske har speciella förutsättningar för expansion – för de mål som vi har satt upp i de regionalpolitiska handlingsprogrammen och att vi skall kunna väcka deras intresse för att medverka till att planerna också omsätts i lokalt kommunalt handlande. Kan vi inte skapa respekt för en samhällsplanering upplagd efter den här ordningen, tvingas vi kanske att tillgripa andra åtgärder för att nå effekt, för att nå de resultat som vi är ute efter.

Herr Henmark sade: Det räcker väl inte med att planera. Det är naturligtvis riktigt. Man måste också se till att planeringen följs upp av åtgärder och resurser så att planerna kan förverkligas. Herr Henmark tog som ett exempel upp trafikfrågorna för Skånes vidkommande. Jag vill där erinra om att det i länsstyrelsernas uppgifter också ingår att göra upp en regional trafikförsörjningsplan, koordinerad med de regionalpolitiska målsättningarna. Eftersom de regionalpolitiska handlingsprogrammen är statsmakternas program för länsstyrelsernas handlande i olika sammanhang skall naturligtvis resurstilldelningen ske med utgångspunkt i att de uppsatta målen skall kunna uppnås.

Jag skulle sammanfattningsvis vilja säga att det väl nu finns skäl att tänka på att vi befinner oss i uppbyggnadsskedet när det gäller dessa former för en aktivare samhällsplanering. Jag tror också att det finns goda skäl att ta till vara de initiativ som kan väckas inte minst på den lokala nivån och att det finns goda skäl att ge utrymme för dem som arbetar på den lokala nivån att göra sin mening gällande. För att det skall bli möjligt måste vi bygga upp de former för samhällsplanering som vi nu

talar om på ett samspel mellan de olika nivåerna och kanske inte vara så ivriga att snabbt nå det mest perfekta resultatet att vi är beredda att kasta över bord viktiga hänsyn som vi ändå vanligtvis vill ge ett mycket stort utrymme, nämligen exempelvis möjligheten för våra kommunalmän att utomordentligt aktivt både engagera sig i samhällsplaneringen totalt och bidra med sina viktiga bitar till det gemensamma resultatet.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Det här har ju blivit en ganska intressant och på sitt sätt för problemet illustrativ debatt.

Låt mig först säga något om vad statsrådet Lundkvist här nämnde. Det är klart att det låter sig sägas i regioner där trycket i fråga om planeringsproblematiken är betydligt mindre markant än i Skåne, att man bör avvakta resultatet av det som pågår. Men man är inte så benägen att hålla med om att vi bör inta denna avvaktande attityd när man hela tiden har upplevt att utvecklingen i en provins som Skåne ständigt rider betydligt fortare än de administrativa åtgärderna och att planeringsresurserna ständigt tenderar att komma på efterkälken.

Låt mig i detta sammanhang ta upp ett rätt intressant principiellt problem som rör just förhållandet mellan å ena sidan en relativt stram central styrning, en manifesterad central vilja med en klar målsättning och å andra sidan de tendenser till lokal federalism som jag tidigare berört. Det brukar höra till den allmänna politiska vardagsterminologin, inte minst i den här kammaren, att man skall uttrycka sig mycket välvilligt och generöst uppskattande om den kommunala självstyrelsen här i landet, betona dess historiska anknytning osv. Det är ganska sällan som man i denna kammare hör en kritik mot det sätt för kommunal maktutövning som vi har här i Sverige. Jag skulle vilja något ifrågasätta att kommunerna alltid är så goda företrädare för den lokala folkviljan och att den centrala statsmakten är en så dålig företrädare för folkviljan. Det är ingalunda alltid så. Jag skulle vilja påstå att det minst lika ofta är så, att den centrala statsmakten är en lika god eller ... om man så vill – lika dålig företrädare för folkviljan, den lokala såväl som den provinsiella, som kommunerna. Antag att vi har ett system som är federalt betonat och att man lyfter bort all statlig planering i Skåne, något som vissa intressen vill göra. Man har målat upp den bilden och sagt att vi kan i stort sett klara oss med en vagt övervakande central statsmakt i Stockholm. Då skall de stora kommunala planeringsenheter som nu håller på att växa fram få sköta den regionala planeringen genom att samarbeta sinsemellan och genom att arbeta i sina respektive regioner. Följden härav har visat sig bli mycket komplicerade administrativa strukturer och komplicerade beslutsstrukturer som leder till beslut i slutna rum som mycket sällan kommer ut till folklig diskussion och där det i själva verket finns en stark tendens till att det uppstår speciella opinionsgrupper som måste gripa in; dessa blir så att säga folkviljans enda uttrycksmedel gentemot den lokala byråkrati som i komplicerade och i hierarkiska strukturer tenderar att göra sig själva till en sorts frimureri som uteslutande löser planeringsproblemen som en intern maktfråga och i samarbete med de storfinansintressen som ju alltid verkar speciellt i

Tisdagen den
10 april 1973

Ang. Skånes ut-
vecklings- och
miljöproblem

expanderande kommuner av Örestadstypen.

Det har i den offentliga politiska debatten förkommit mycken alldeles riktig kritik gentemot denna typ av maktutövning. Jag tycker inte kommunerna har någon som helst anledning att varje gång en sådan här fråga kommer på tal stiga upp och förhåva sig och mena att deras form för maktutövning alltid är mycket bättre än en lösning som innebär att en starkare central politisk vilja gör sig gällande. Denna politiska vilja kan nämligen till sitt innehåll och i sin förankring mycket väl vara mera i överensstämmelse med folkliga intressen än vad summan av de kommunala byråkratiernas göranden och låtanden tillsammans med lokala storfinanspampar kan vara. Jag målar nu medvetet upp ett polemiskt perspektiv, men jag vill poängtera att man inte får diskutera i sådana termer att centralism alltid är ofolkligt medan federalism och kommunal självstyrelse alltid är folkligt. Så är det inte!

Jag skulle vilja ta det jag nu sade till utgångspunkt för att gå in litet på vad andra debatttagare har anfört. Jag menar att de i viss utsträckning – det gäller både fru Sundberg och herr Henmark – är offer för ett illusionärt länkande. De kan å ena sidan proklamera sig vara bestämda anhängare till att man begränsar storstadstillväxten och å andra sidan proklamera sig som motståndare till en centralt manifesterad statlig vilja för att driva igenom bestämda mål i en regional planering.

Hur skall man få de maktpolitiska förutsättningarna för att praktiskt, konkret kunna begränsa storstadstillväxten om man samtidigt är motståndare till att i spelet föra in den enda vilja som skulle kunna matcha de intressen som hela tiden driver denna region mot ökad koncentration? Vem skall vara stark nog till det i Skåne? Länsstyrelsen och de andra kommunerna är det för närvarande inte. Vem skall då vara stark nog i Skåne att säga till det sydvästra kommunalförbundet, att de expansionsplaner som ni har gjort upp och skisserar upp som önskvärda i er regionplan inte bara är oréalistiska i allmänhet utan också framför allt strider mot varje form av målsättning som går ut på en ökad regional balans? Varifrån skall den viljan komma som skall kunna säga till dem det och lägga en hämsko på deras expansionskrav? Såvitt jag kan förstå kan den bara komma från ett håll; därom är ingen diskussion.

Jag antar att fru Sundberg liksom jag är anhängare av den uppfattningen att brofrågan ur miljöpolitisk, trafikpolitisk och regionalpolitisk synpunkt borde ha fått den lösningen att bron placerades någon annanstans än där den nu antagligen kommer att ligga och att man skulle ha prioriterat järnvägsförbindelse och ett Helsingborgsalternativ. Som jag förstått det har det beslut som nu fattats – förvisso även på central nivå, där man har följt upp frågan – sina rötter i den maktpolitiska styrka som den sydvästra delen av Skåne hela tiden har satt in som en faktor i spelet om bron. Man borde ha haft ett starkare centralt korrigeringsmedel för att hålla dessa intressen stängna, om man önskade bron förlagd på något annat ställe eller över huvud taget önskade en socialt bättre lösning av brofrågan.

Jag ser inte heller där hur man skulle ha klarat sig utan en starkare central vilja och inte heller när det gäller exempelvis planeringen på fritidssektorn. Som länsplanerare upplever man att kommunerna har en

mycket påtaglig benägenhet att ge efter för olika exploateringsintressen. När kommunerna nu har blivit större har också exploateringsintressena blivit mäktigare, eftersom vi hela tiden har en ekonomisk koncentrationsprocess på den kampen. Det betyder att dessa intressenters möjligheter att pressa på de lokala politikerna olika lösningar är ganska stora. Det har i Skåne många gånger tagit sig bisarra uttryck. Jag erinrar bara om det förhållandet att stormarknaden ett stycke från Helsingborg har kommit till stånd. Det var en konstruktion som planeringsmässigt måste förkastas men som kunde drivas igenom därför att en privat exploatör kunde spela ut olika kommunala planeringsintressen mot varandra och därför att det icke fanns någon central vilja med befogenhet att säga ifrån att det fick vara slut på det här spelet och att man över huvud taget inte skulle ha denna planeringsmässigt förkastliga lösning med en stormarknad utslängd på landsbygden.

När det gäller Österlenproblematiken menar jag också att det är ett felaktigt sätt att framställa den såsom herr Henmark gör, även om man naturligtvis måste uppskatta att herr Henmark driver frågan som sådan. Jag tror att det är ett felaktigt och illusionärt sätt att skylla det faktum att Österlen inte kommit ur sin kroniska depression på att man där inte fått tillräckligt med statliga vägenslag och att man inte fått tillräckligt med centrala anslag av annan typ. Det är ju marginella ting i sammanhanget.

Vägproblemet är naturligtvis påtagligt i Österlen för de lokala bygderna vid sidan om de stora vägarna. Det finns mycket usla vägar, som skoltransporterna väl fått tillfälle att känna på, men ur företagsynpunkt kan rimligtvis inte Österlens vägar utgöra något problem. Där finns nämligen utomordentligt bra vägar. Det är inte många delar av vårt land som kan ställa upp med den kvaliteten på sina vägar. De är sannerligen inte heller till övermått hårt trafikbelastade. Man skall inte göra sig till offer för illusionen att man genom att lägga västtyska autostrador mellan de österlenska småorterna skulle kunna locka fler företag dit. Det handlar icke om detta. Österlens depression är frukten av att det icke finns någon central vilja, som förmår säga till exploatörer och företagare att nu får det vara slut med koncentrationen till den kanten och nu tvingar vi er att förlägga er här. Samtidigt måste man naturligtvis också garantera en infrastruktur som gör det möjligt för företagen att verka på ett produktivt sätt i denna del av Skåne. Utan den typen av kvalificerade styrningsmekanismer kommer Österlen aldrig ur problemen. Man får inte reducera Österlens depressionsproblematik till någonting som kan avhjälpas med litet större vägenslag, litet större bostadskvoter eller liknande. Det är icke detta det handlar om.

Jag vill slutligen betona den politiska utgångspunkt jag som socialist naturligtvis har, även om jag självklart hela tiden här har diskuterat med hänsyn till den borgerliga statens villkor och hur man inom den ramen skall kunna åstadkomma någonting bättre och mera progressivt för Skåne. Jag kan inte underlåta att just som socialist peka på de stora sociala faror som ligger i denna bristande integration och i den bristande balans som alltmer tenderar att prägla Skåne. Både nu och för framtiden skall man akta sig för att underskatta de klassmässiga och sociala

Tisdagen den
10 april 1973

*Ang. Skånes ut-
vecklings- och
miljöproblem*

verkningarna av det förhållandet att det i Skåne – i denna ur många synpunkter expansiva och framåtgående region – finns så många påtagliga låglönefickor, så många regioner där löneläget på grund av en depressiv arbetsmarknad traditionellt är sämre än genomsnittet för riket och betydligt sämre än vad det är i de expansiva delarna av samma provins.

Man skall inte underskatta den fara för de breda samhällslagren och för arbetarklassen som det innebär att det i de delar av Skåne som ligger så att säga i ekonomiskt bakvatten finns en tendens till social förslumning, som kommunerna har mycket svårt att komma ur. De kommuner som drabbas av den utglesning som här försiggår drabbas nämligen också av en gradvis försvagning av det kommunalekonomiska underlaget.

Vi skall inte heller glömma bort den andra sidan av denna bristande balans. Jag syftar på den allvarliga sociala fara för de många människornas levnadsstandard som det innebär att det i kraft av den extrema koncentrationen till Malmö-Lund-området uppstår sådana typiska miljöförstörelseproblem som bullerproblem, bl. a. manifesterade i Nobelvägsproblematiken. De socialpolitiska och fysiska miljöproblemen representeras också av den typen av underhålliga bostadsområden som Rosengård och Kroksbäck, båda frukten av att man saknat korrektiv och att man inte kunnat hålla de ogynnsamma sociala följderna av denna tillväxt och koncentration inom rimliga gränser.

Till sist skulle jag vilja säga att självklart måste man ju i förnuftets namn i princip vara anhängare av en administrativ planeringsenhet för Skåne, som kan ha perspektivet över hela provinsen och inte bara över en av dess delar. Men förutsättningen – som jag starkt vill betona – för att en sådan lösning, en enad länsstyrelse för Skåne, skall kunna diskuteras ur ett progressivt socialt perspektiv är att den genomförs parallellt med genomförandet av en av den centrala viljan garanterad programmatisk lösning, som innebär att man får en helt annan fördelning, att man får en vida starkare styrning som kan garantera de östra länsdelarna inte bara att de kompenseras för förlusten av vissa delar av eller av hela sin förvaltning, utan att man också kan få en helt annan typ av social tillvaro och en helt annan typ av ekonomi i dessa delar. Har man inte ett program präglat av en sådan styrning kan man inte, som anhängare av en ökad social integration och som anhängare av en bättre regional balans i Skåne, se på länsindelningsreformens kommande resultat annat än med viss fruktan.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Jörn Svensson ställde frågan: Vem skall vara stark nog att stoppa storstadstillväxten om vi inte har en kraftig central styrning? Skillnaden mellan Jörn Svenssons och min synpunkt i denna fråga är som jag sade i mitt första anförande att jag är glad över att statsrådet inte i första hand hävdade betydelsen av en central styrning. Men samtidigt är jag ju medveten om att vi aldrig helt kan komma ifrån en styrning. I motsats till Jörn Svensson vill jag emellertid inte ha en styrning som är det socialistiska samhällets styrning, utan jag vill ha den styrning som betingas av att vi har ett ansvar för våra miljöresurser, för vatten och

vattenförsörjning och avlopp, för luft och luftföroreningar och för bullerproblemen. Till miljöresurserna vill jag också räkna den högvärdiga jordbruksmarken.

Det är en av orsakerna till att jag fäst så stort avseende vid riksdagens uttalande om jordbruksmarken. Därför att om vi beslutar att jordbruksmark av en viss kvalitet icke får användas för exploatering så slipper vi ju denna fortsatta tillväxt av den del av Skåne där vi har den mest högvärdiga jordbruksmarken. Jag motsätter mig alltså inte att vi måste ha någon form av styrmedel, men det väsentliga är ju lagstiftningen på det området.

Statsrådet Lundkvist sade att vi skall vara försiktiga med att döma ut. Ja, jag skulle vilja hålla med om det. Men vi skall inte vara försiktiga med att döma. Statsrådet Lundkvist gav en alldeles korrekt redovisning av min uppfattning om svaret och hur samarbetet de olika instanserna emellan på olika områden skall fungera. Men man måste från regeringens och från riksdagens sida hela tiden döma i den betydelsen att man är varse och beaktar hur det här samarbetet fungerar. I det fall det inte fungerar måste man träda in och se till att det blir en förbättring av förhållandena. Där har bl. a. den fysiska riksplaneringen varit ett av de instrument som regering och riksdag har använt som styrmedel i planeringen också i Skåne.

Bakgrunden till att vi måste ha denna typ av styrning – frånsett givetvis miljösynpunkterna – är ju att man inte kan komma ifrån att varje kommun har ett förstahandsintresse för sin egen verksamhet och sin egen planering. Men där tjänstgör i dag länsstyrelsen som en form av övermyndighet-samordnare. På samma sätt kommer länsstyrelserna aldrig att vara den verkligt ideala form av samarbetande instanser som vi skulle önska, utan där måste samhället och samhällets instanser gå in med lagstiftning och genom att se över samarbetet och även – vilket jag tycker är mycket väsentligt – underlätta samarbetet de olika instanserna emellan.

Jag återkommer till vad jag tidigare sade, nämligen att det inte bara är länsstyrelserna i Skåne utan också t. ex. naturvårdsintendenter i olika kommuner och andra centrala organ som i betydligt högre grad än nu måste förbättra sitt samarbete.

Statsrådet Lundkvist sade emellertid att vi är i ett uppbyggnadsskede. Vad jag kan beklaga är naturligtvis att detta uppbyggnadsskede trots allt kommer så sent att så mycken skada redan hunnit ske. Ett av de exempel som Jörn Svensson anförde var det brobeslut som fattats och som jag tror är lika olyckligt som Sturupbeslutet. Vi kommer att få se de negativa konsekvenserna av det i framtiden.

Jag har svårt att tänka mig att någon som hyser den uppfattningen att vi skall arbeta för en jämnare tillväxttakt över hela Skåne inte också skulle anse att järnvägsförbindelsen mellan Helsingborg och Helsingör borde prioriteras. Men här har skett en eftergift. Jag vill i det fallet gärna hålla med Jörn Svensson om att det precis som när det gäller Sturup har skett en eftergift åt starka lokala krafter i Skånes tyngdpunkt. Det är självfallet vi som bor i andra delar av länet som får bära konsekvenserna av det. Huvudsaken är att man på sikt har en så pass förutseende

planering att man inte ensidigt inriktar sig på Malmö-Köpenhamnsbrons tillkomst utan att bedöma dess konsekvenser. Förberedelserna för det arbetet måste som jag ser det startas redan nu, och då är vi tillbaka vid det tryck som jag förut talade om i mitt anförande.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Jörn Svensson menade att det som fattas i Skånes utveckling är en tillräckligt stark vilja att få in denna i rätta spår. Jag är inte övertygad om att det är den starka viljan som fattas. Det kan finnas en stark vilja att leda denna utveckling i en viss riktning, men man kan gå fram på olika vägar. Låt mig dra en parallell med den inställning till barnuppfostran som många hade förr. Genom aga och tvång ville man bringa upp barnet på en, som man tänkte, lämplig och fin uppfostringsnivå. Som herr Svensson vet har det under de senaste årtiondena gått nya strömningar genom föräldraopinionen. Man vill inte längre slå eller tvinga ett barn utan man vill med andra, mjukare och pedagogiskt lämpligare medel påverka barnet i önskad riktning. Men fördenskull behöver inte viljan att göra ett barn till en livsduglig medborgare vara svagare.

På samma sätt tycker jag att det är då det gäller att dirigera näringslivet. Man kan givetvis genom hårda styrmedel kanske tvinga ett företag att lokalisera verksamhet på en viss plats. Jag tror emellertid att det är psykologiskt betydligt bättre om man genom lämpliga stimulansmedel kan få företagen att lokalisera sig på det ställe man anser önskvärt, frivilligt och genom eget avgörande. Jag tror nämligen att man alltjämt skall sätta en viss tilltro till människors eget omdöme och förmåga att fatta riktiga beslut. De beslut som tvingas fram genom dirigering är inte alltid de bästa.

Något som förvånar mig mycket är Jörn Svenssons yttrande att de av mig anförda synpunkterna på vägnät, utbildning och annat är marginella. Jag tycker att det är förvånansvärt. Jag har faktiskt haft en stark respekt för herr Svenssons yrkesskicklighet redan innan någon av oss kom till riksdagen, men denna min inställning blir något rubbad då han säger att vägnätet nere på Österlen är bra och att vägnätets beskaffenhet där inte är något hinder ur lokaliseringssynpunkt.

Det är så mycket underligare att han vill ge ett sådant utlåtande som han därigenom sätter sig över hela länsstyrelsen i Kristianstads län, där han dock har varit anställd. Om länsstyrelsen ansåge detta vara marginella saker, skulle den inte lägga ner en sådan ambition på att framhålla nödvändigheten av en utbyggnad som den har gjort. Man har påtalat detta i Länsplan 70, man har påtalat det då man gjorde i ordning förslag till flerårsplan, man har skrivit särskilda skrivelser om detta. Det gör man inte för marginella ting. Jag är förvissad om att länsstyrelsen har en annan syn på denna sak, liksom också kommunerna där nere, som gång efter gång har påtalat nödvändigheten av att få ordentliga förbindelser både med sin egen länsstad och, framför allt, med Malmöområdet.

Jag tycker inte att man kan tillskriva sig en så hög auktoritet att man säger både till en länsstyrelse och till de kommunala företrädarna för de här orterna: "Ni tänker fel, ni kan inte det här. Det är bara jag som kan bedöma det och säga vad som är riktigt." Jag anser inte att det är riktigt

Tisdagen den
10 april 1973*Ang. Skånes ut-
vecklings- och
miljöproblem*

att säga så. Jag har alltså den bestämda uppfattningen att de här tingens är mycket viktiga för de här delarna av länet och att deras önskemål bör tillgodoseas.

Jag tycker fortfarande att civilministern har en benägenhet att så att säga stanna vid planerna då det gäller utvecklingen nere i Skåne. I det sammanhanget skulle jag, om jag får något berömma Skåne, vilja säga att planeringen där faktiskt har varit väldigt långt framme, t. o. m. innan regeringen satte i gång sitt stora planeringsverk, som utmynnade i propositionen 111 i höstas. Vi har haft ett regionplaneinstitut i många år, som har sökt att skapa lämpliga former för planeringen över gränserna. Vi har sedan många år tillbaka haft en särskild stiftelse för fritidsområden, som existerar än i dag, och där vi för varje år ger en rätt stor summa från båda landstingen för att skapa lämpliga gemensamma fritidsområden. Som jag sade förut har vi gemensamt planerat sjukvård och skolutbildning. Det har varit en planeringsaktivitet där nere som givetvis vi som bor där har respekt för, men som jag tycker att även civilministern kan ha respekt för.

Vid den här planeringen – och där drar jag samma slutsats som då jag förra gången var uppe här – kommer man ju till punkter där planeringsorganen icke råder över resurserna. Vi råder inte över utbildningsplaneringen, vi råder inte över vägfrågorna då det gäller resurserna, utan där är vi hänvisade till de avväganden som måste göras på centralt håll. Det är på den punkten som jag skulle vilja vädja till civilministern att ännu en gång, om han har tid, titta på länsstyrelsens länsplan, ty där är just de sakerna framhållna. För att vi skall få en lycklig utveckling inom vårt område är det nödvändigt att dessa kärnfrågor löses på ett något mera generöst sätt än vad fallet varit hitintills.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Herr talman! Jag har självfallet respekt för det planeringsarbete som man tidigare har utfört i Skåne, men jag har precis på samma sätt som herr Henmark konstaterat att planeringsarbetet inte har kunnat leda till den förändring av utvecklingen i landskapet som vi alla tycks vara överens om att man bör eftersträva, nämligen en jämnare fördelning av utvecklingen över landskapet i dess helhet. Därför är det naturligtvis riktigt som Jörn Svensson här har framhållit – och som jag har fattat också fru Sundberg instämmer i – att om vi vill driva en aktiv regionalpolitik för att åstadkomma en jämnare fördelning av resurserna, få en jämnare fördelning av välfärden, inte bara i Skåne utan inom landet, för att bättre kunna tillvarata våra naturresurser och vara rädda om dem, så måste vi ha en riksplanering, och det har vi fått; vi har fått ett regionalpolitiskt handlingsprogram som omfattar hela landet. Vi måste ha en riksplanering också för de fysiska resurserna.

Det som skiljer Jörn Svensson och mig åt är att jag för min del menar att när vi skall förverkliga målsättningen för regionalpolitiken, när vi skall få den här jämnare fördelningen till stånd, så skall vi göra detta genom ett nära samspel mellan stat och kommun. Jag är medveten om att det fordras centrala initiativ, en central vilja och en central fördelning av resurser i betydande grad för att vi skall uppnå den målsättningen. Men

Tisdagen den
10 april 1973

*Ang. Skånes ut-
vecklings- och
miljöproblem*

allt detta har ju ändå kommit till uttryck i de regionalpolitiska programmen och kommer, som en konsekvens av dem, till uttryck i regeringens övriga förslag till åtgärder för att följa upp regionalpolitiken. Jag bara hänvisar till åtgärds paketet, till utflyttningen av statliga ämbetsverk, till kommunal skatteutjämning, till allt detta som kammarens ledamöter väl känner till och som är insatser för att ge stöd för den här jämnare fördelningen.

Men Jörn Svensson vill att vi så att säga skall samla alla äggen i en hatt, att vi med ett starkare grepp från centralt håll skall styra mera effektivt direkt ute i regionerna för att snabbare åstadkomma den jämnare fördelning som vi alla är överens om att skapa. Jag menar då att det tvingar honom till att använda så hårda metoder i denna centraldirigering att vi riskerar att komma över i en byråkratisk hantering där vi inte får det utrymme som jag tror är angeläget att vi kan få för de lokala bedömningarna, för de regionala värderingarna och för det samspel mellan olika beslutsnivåer som det finns så mycket värde i.

Fru Sundberg vill på något sätt så gärna att vi skall få ett snabbare resultat och få en effektivare samhällsplanering till stånd, men hon värjer sig samtidigt så mycket emot att vi skall tillgripa effektivare metoder. För mig verkar det som om fru Sundberg talade inte med kluven tunga utan ur djupet av en kluven själ i detta sammanhang. Hon betonar nämligen hur rädd hon är för att vi skall ge oss på att styra med effektivare medel från samhällets sida, och i nästa andedrag säger hon att det här uppbyggnadsskedet av samhällsplaneringen har kommit alldeles för sent, det borde ha kommit tidigare.

När vi har diskuterat behovet av effektivare samhällsplanering och aktivare insatser från samhällets sida för att styra utvecklingen i den riktning som vi hela tiden är överens om, så har vi sagt att vi behöver en bättre och planmässigare hushållning med både resurser och ökade möjligheter för samhället att med nya metoder stärka samhällets inflytande över samhällsutvecklingen totalt. Hela tiden har vi från i första hand moderaternas sida mött motstånd mot att vi skulle ge oss i kast med dessa former för en effektivare hushållning och att vi skulle ta i vår tjänst effektivare medel för samhället. Detta har varit fallet ända sedan den tid då vi hade att göra med det s. k. planhushållningsmotståndet, som ju drevs mycket hårt från hela den borgerliga sidan. Man var utomordentligt oroad för de ansatser till en aktivare samhällsplanering som socialdemokratin då engagerade sig i, och för varje beslut vi tagit har vi hela tiden på den andra kanten haft i första hand det gamla högerpartiet och numera moderaterna.

Mot denna bakgrund är det gripande att uppleva att fru Sundberg kommer tillbaka och säger: Det här uppbyggnadsskedet av en aktivare samhällsplanering har påbörjats för sent. Jag tror att vi i och för sig alla kan vara överens om i dag att vi skulle önska att vi kommit i gång tidigare på vissa punkter med en aktivare samhällsplanering, men naturligtvis är fru Sundberg den sista som skall anföra den kritiken.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Det är ju så med en del människor, att när de får höra någon som kanske litet rått och brutalt målar upp en bild av hur det

Tisdagen den
10 april 1973

*Ang. Skånes ut-
vecklings- och
miljöproblem*

förhåller sig, blir de gärna moraliskt upprörda och tycker att man är respektlös. Och det är väl naturligt att herr Henmark, som är en av kammarens mera framstående moralister på detta som på andra områden, också får sådana känslor när han hör hur jag liksom försöker klä av de här problemen deras illusionsslöja.

Om vi beaktar länsstyrelsernas och kommunernas totala samhälleliga situation, deras situation i det stora samhälleliga spelet, är det ju så att det här samhället styrs av ekonomiska lagar, som har en mycket stark tendens till koncentration och obalans, om de får förbli oreglerade. Det som gör att samhället styrs av sådana lagar är naturligtvis ytterst att vi har ett privatkapitalistiskt system med i princip fri etableringsrätt som är underkastat dessa lagar om fortskridande koncentration. Saknar man då tillräckligt starka maktmedel för att ingripa i den processen, så blir naturligtvis administrationens arbete i rätt hög grad koncentrerat till vad jag här med en medveten tillspetsning har kallat marginella problem. De administrativa organen får försöka, eftersom de inte kan styra de ekonomiska krafterna i stort, att rycka åt sig de små tillgångar som de kan rycka åt sig, de små marginella mertillgångar som de på olika sätt kan tillskansa sig genom att ställa krav på den centrala statsapparaten, den centrala fördelningsmekanismen.

Det är naturligtvis detta man sysslar med när man t. ex. försöker pressa fram en liten ökning – som det ju i bästa fall kan bli – av vägaslagen. Och t. o. m. när det gäller en så relativt viktig fråga som gymnasiet i Simrishamn skall vi inte tro att man utan starka ekonomiska styrningsmekanismer kan få det hela att bära frukt. Kan man inte styra dit företag, kan man inte styra dit ekonomisk expansion från den andra sidan av Skåne, blir det ju bara så att man får ett gymnasium som utbildar folk som inte kan få jobb, och så måste de flytta ifrån Österlenregionen ännu snabbare än de annars skulle göra.

Jag menar att man, samtidigt som man inser att förvaltningen tyvärr måste arbeta med sådana här marginella ting för att tvinga fram det lilla som går att tvinga fram, skall akta sig för att tro att förvaltningen med dessa marginella ting – för det är marginella ting -- kan åstadkomma en fullständig vändning av en region, en fullständig vändning av en samhällsekonomisk process som ytterst beror på ekonomiska lagar, vilka med vårt nuvarande planeringssystem ligger utanför administrationens kontroll.

Sedan tycker jag att jämförelsen mellan styrningsåtgärder mot de intressen som representeras av de stora spekulanterna, storfinansintressena, storföretagarintressena -- vilka bestämmer över lokaliseringslägen och etableringar -- och den form av våld mot barn som aga representerar, är sällsynt haltande. Vad vi här har att göra med är inga barn. Tvärtom är det mycket självrådiga och mäktiga herrar, som försöker trycka sin speciella vilja och sina värderingar på folkmajoriteten. Och då må det väl vara sagt att man måste ta till ordentliga åtgärder för att kunna säga till dem med någon auktoritet, att så här skall ni inte göra, ty det medför för flertalet ogynnsamma sociala konsekvenser.

Slutligen tog statsrådet Lundkvist upp frågan om samspelet mellan olika planeringsnivåer och planeringsorgan. Självfallet skall ett sådant

samspel förekomma. Om jag också har spetsat till mina uppfattningar i denna diskussion, så betyder inte det att jag skulle vara motståndare till ett sådant samspel. Men å andra sidan är väl statsrådet Lundkvist en av dem här i kammaren som oftast tar begreppet samspel i sin mun, och jag tror att man skulle kunna vända litet på saken och säga att man inte heller på den punkten får ha några illusioner. Planeringsprocessen är ju – och i och för sig är det väl-banalt och överflödigt att erinra ett statsråd om det, men det må väl sägas ändå här i kammaren – inte bara ett samspel. Det är också en process fylld av konflikter. Och vill man åstadkomma någonting, så måste man i det samspellet många gånger vara beredd att lägga av den väldigt mjuka och skenbart samarbetsvänliga attityden och i stället manifestera en vilja, dvs. att välja mellan alternativ och mellan olika stridande viljor, och säga att ni representerar den bästa, den mest progressiva och folkliga lösningen – eller vilken värdering man ju må ha – medan däremot er lösning i detta fall måste förkastas. Man måste ha makt att kunna säga också på det sättet.

Jag har sett den nuvarande typen av planeringsstruktur som otillräcklig för de ändamål som en planeringsprocess i folkets intressen bör tjäna för provinsen Skåne. Och den institutionella form som jag skulle vilja ha för den bygden och bedöma som den funktionellt lämpligaste är någon sorts institutionerad regionplanering i byggnadslagens mening för hela Skåne, med förhållandevis starkt inflytande för de centrala intressena och naturligtvis också för den statliga delen av förvaltningen som länsstyrelsen representerar. Ett sådant program är också på sikt nödvändigt för att lösa balans- och integrationsproblemen. Jag tror allvarligt talat inte att man kan vänta så värst mycket längre, om man vill ha en lösning efter de målsättningar som alla åtminstone i ord här i kammaren tycks vara överens om, ty sådan som planerings- och miljösituationen är i Skåne hastar tiden.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Statsrådet Lundkvist visade i sitt senaste anförande spår av politisk indignation. Jag har mycket riktigt sagt, och det vidhåller jag, att det samarbete och det samspel som nu förekommer på planeringsområdet kommer för sent. Men vad som förvånar mig är att statsrådet Lundkvist inte tycker detsamma. Ty nog hade det varit lyckligare – och nu talar jag inte om den statliga styrningen i detta fall, eftersom jag trodde att vi hela tiden talade om samarbetet mellan län och kommuner – om det samarbetet hade kommit i gång tidigare. Men ändå vill jag erinra om vad herr Henmark sade, nämligen att Skåne var i tiden framsynt på detta område. Men det hindrar inte att det uppbyggnadsarbetet på samarbetsbasis – och det är det som jag hela tiden har talat om – kunde ha kommit tidigare.

Min uppfattning om den statliga styrningen behöver inte förvåna statsrådet Lundkvist. Jag har åtskilliga gånger i kammaren förfäktat både min och moderata samlingspartiets synpunkt, att vissa frågor som gäller våra naturresurser måste vara övergripande och gå före vårt gamla och givetvis bestående krav på den kommunala självbestämmanderätten.

Slutligen sade statsrådet Lundkvist att jag hade en kliven själ, och jag

förutsätter då att ordet skäl skulle stavas med sj; jag tycker det verkar som om statsrådet Lundkvist försökte framföra klivna skäl, och då skall skäl stavas med sk.

Statsrådet förfäktar styrningsinstrumentet alltmer, ju längre debatten fortskrider, men jag förutsätter ändå att den kommunala självbestämmanderätten inte skall naggas alltför mycket i kanten.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Herr talman! Jag vill påpeka att det är fru Sundberg som hela tiden under debatten har frågat efter effektivare styrmedel. Men, som jag sade i mitt tidigare anförande, varje gång fru Sundberg sedan skall dra slutsatsen hesiterar fru Sundberg och återfaller på förhoppningar om att man inte skall behöva styra – i varje fall från statens sida – i någon nämnvärd utsträckning.

Sedan kanske jag kan få säga till herr Svensson i Malmö när det gäller frågan om att skapa förståelse för hela det reformarbete vi håller på med: Jörn Svensson uttryckte sig på det sättet att jag kanske är en av dem som här i kammaren oftast tar ordet samspel i min mun. Jag anser att det, när vi skall förändra det här samhället till det bättre, är mycket viktigt att vi försöker ta hänsyn inte minst till lokala opinioner.

Men jag har också tvingats att understundom försöka påvisa för kammaren att även lokala opinioner ibland kan ta sig sådana uttryck att de ställs emot mer allmänna intressen, och att riksdagen därför, med utgångspunkt från sina generella målsättningar, måste sätta sig över de lokala opinionerna. Men jag har då ibland till min förvåning funnit att man inte bara inom de borgerliga partierna utan t. o. m. inom vänsterpartiet kommunisterna har slutit upp bakom kravet på att i första hand de lokala opinionernas uppfattningar borde vinna gehör hos statsmakterna och att mer gemensamma intressen borde få stå tillbaka och komma i andra hand.

Ur de erfarenheterna har jag bl. a. dragit den slutsatsen att vi, om vi skall ta oss fram – med den förankring i folkopinionen som vi önskar ha för det reformarbete vi bedriver – naturligtvis får lov att beakta varje möjlighet att skapa förutsättningar för ett gott samspel. Men vi kommer säkerligen också att tvingas att då och då, om vi vill nå resultat, välja andra lösningar än de lokala opinionerna önskar.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Jag vill bara konstatera att den värdering som herr Svensson i Malmö har när det gäller marginella ting är så vitt skild från den som såväl länsstyrelsen, kommunernas invånare som jag själv har att jag inte tror att det finns möjlighet att komma till någon samsyn på det här området. Vi har också så pass olika syn på vad moral är i olika avseenden att jag finner en fortsatt debatt på detta område meningslös.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Jag skall hålla mig söder om Skånes nordgräns och inte gå in på de djupa skogarnas problem, som statsrådet Lundkvist lätt

antydde. Man kan i och för sig även inom ramen för en riktig syn på det här området ha olika uppfattningar om hur man skall lösa ett funktionellt indelningsproblem i en lokal bygd, men vi skall låta den frågan vara.

Statsrådet Lundkvist förenklade problematiken litet när han målar upp en bild som låter ana att han mest ser planeringsprocessen som en konflikt – i den mån den är en konflikt – mellan olika opinioner, och att han gärna vill gå mjukt fram för att få en förankring i dem. Men det är ett perspektiv som inte är tillräckligt. Om det finns stridiga intressen mellan olika regioner är det nämligen inte alls säkert att bakom dem står lokala opinioner, utan det kan vara lokala finansintressen. Det är inte alls säkert, och jag vill från min utgångspunkt bestämt förneka, att befolkningsmajoriteten i Malmö skulle ha något intresse av en koncentration – en upprensning av Rosengårds-, Nobelvägs- och broproblematiken i mångfaldig skala. Det intresset har befolkningen definitivt inte. Det är bara finansgrupperna som har det. Jag vill slå fast att man aldrig, hur mycket man än talar om samspel och lokal förankring, kommer ifrån att det i planeringsprocessen finns antagonistiska intressen – man må kalla dem olika klassintressen eller intressen av annan typ – som man måste ta ställning emellan. Man kan inte förankra besluten i båda de grupper som har motstridiga intressen. En avgörande konfliktfråga i planeringshänseende kan i regel inte förankras i alla grupper. Man måste träda någon grups intressen för när, och då är frågan vems intressen man skall träda för när, folkets eller storfinansens, om man skall förenkla det en smula.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Herr talman! Så förenklat ser jag inte på samhällsplaneringens problem att jag inte är medveten om att det här inte uteslutande är en fråga om vad olika intressen inom skilda kommuner kan ta sig för uttryck och hur de kan konkurrera med varandra. Självfallet kommer det också in starka ekonomiska intressen i bilden. Det har väl fått ett av de mest påtagliga uttrycken i den uppläggning vi har givit den fysiska riksplaneringen. Vi har konstaterat att företagsekonomiska intressen inte kan få vara avgörande för på vilket sätt vi skall utnyttja våra naturresurser. För egen del har jag ständigt hävdad att det är angeläget att samhället är så starkt – det må gälla den lokala nivån, den regionala eller den centrala – att det är samhället och icke privata ekonomiska intressen som kan styra och leda utvecklingen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts proposition nr 92 till justitieutskottet.

§ 6 Föredrogs och hänvisades motionerna
nr 1778 och 1779 till lagutskottet,
nr 1780 till finansutskottet,
nr 1781–1784 till trafikutskottet,
nr 1785 till inrikesutskottet samt
nr 1786–1788 till konstitutionsutskottet.

§ 7 Föredrogs, men bordlades åter finansutskottets betänkanden nr 13–19, skatteutskottets betänkanden nr 21 och 22, lagutskottets betänkanden nr 11 och 12, socialförsäkringsutskottets betänkande nr 16, socialutskottets betänkande nr 8, kulturutskottets betänkanden nr 12, 16 och 17, trafikutskottets betänkanden nr 7, 8 och 10, jordbruksutskottets betänkanden nr 14–18, näringsutskottets betänkanden nr 31–34 samt inrikesutskottets betänkande nr 13.

§ 8 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen nr 75.

§ 9 Herr tredje vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle inrikesutskottets betänkande nr 13 samt trafikutskottets betänkanden nr 7, 8 och 10 i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 10 Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner:

Nr 42 med förslag till lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1) m. m.

Nr 84 angående särskild studiegång för grundutbildning till sjukköterska/sjukskötare m. m.

Nr 87 med förslag till lag om rättegången i tvistemål om mindre värden, m. m.

Nr 93 med förslag till lag om konvertibla skuldebrev m. m.

Nr 96 angående reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Nr 97 med förslag till lag om ändring i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning, m. m.

Nr 99 med förslag till kungörelse om ändring i statens pensionslöneförordning (1959:286), m. m.

Nr 101 med förslag till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822), m. m.

Nr 102 om avskaffande av patent- och registreringsverkets samling av anmälningar till aktiebolagsregistret och andra företagsregister

Nr 103 med förslag till lag om avdrag vid inkomsttaxeringen för bidrag till Stiftelsen Bostadskooperationens garantifond, m. m.

§ 11 Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

Nr 19 med anledning av propositionen 1973:33 med förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen m. m., jämte motioner

Utbildningsutskottets betänkanden

Nr 19 i anledning av motion om ett forskningspolitiskt handlingsprogram

Nr 20 i anledning av propositionen 1973:59 angående Vetenskapsakademiens och dess institutioners framtida ställning och verksamhet m. m.

Nr 21 i anledning av propositionen 1973:61 angående anslag för budgetåret 1973/74 till byggnadsarbeten samt inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m. jämte motion

Nr 22 i anledning av propositionen 1973:85 angående utgifter på

tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1972/73 i vad avser utbildningsdepartementets kommittéanslag m. m.

Trafikutskottets betänkande

Nr 11 i anledning av propositionen 1973:85 angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1972/73 i vad avser anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Näringsutskottets betänkande

Nr 35 i anledning av propositionen 1973:79 angående godkännande av överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om en nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, m. m.

§ 12 Anmäldes och bordlades följande motioner:

- Nr 1789 av herr *Bohman m. fl.*
- Nr 1790 av herr *Carlsson* i Vikmanshyttan *m. fl.*
- Nr 1791 av herr *Fälldin m. fl.*
- Nr 1792 av fru *Hambraeus*
- Nr 1793 av herr *Hermansson m. fl.*
- Nr 1794 av herrar *Hyltander* och *Åberg*
- Nr 1795 av herr *Romanus*
- Nr 1796 av fru *Sundberg m. fl.*
- Nr 1797 av herr *Svensson* i Kungälv
- Nr 1798 av herr *Svensson* i Malmö
- Nr 1799 av herr *Werner* i Malmö *m. fl.*
- Nr 1800 av herr *Westberg* i Ljusdal
- Nr 1801 av herr *Winberg*
- Nr 1802 av fru *Åsbrink*
- Nr 1803 av fru *Åsbrink*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:32 med förslag till lag om ändring i giftermålsbalken, m. m.

- Nr 1804 av herr *Bohman m. fl.*
- Nr 1805 av herr *Ekinge*
- Nr 1806 av herrar *Enlund* och *Enskog*
- Nr 1807 av herr *Fälldin m. fl.*
- Nr 1808 av herr *Gustafsson* i Barkarby *m. fl.*
- Nr 1809 av herr *Karlsson* i Malung *m. fl.*
- Nr 1810 av herr *Nordgren m. fl.*
- Nr 1811 av herr *Rydén m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:41 angående industripolitisk verksamhetsorganisation, m. m.

- Nr 1812 av herr *Ekinge m. fl.*
- Nr 1813 av herr *Fälldin m. fl.*
- Nr 1814 av herrar *Gustafsson* i Byske och *Jonsson* i Mora
- Nr 1815 av herrar *Gustafsson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Visby
- Nr 1816 av herrar *Gustafsson* i Säffle och *Eriksson* i Ulfsbyn
- Nr 1817 av herr *Högström m. fl.*

- Nr 1818 av herrar *Jonsson* i Mora och *Boo*
 Nr 1819 av herr *Larsson* i Luttra m. fl.
 Nr 1820 av herr *Magnusson* i Tanum m. fl.
 Nr 1821 av herrar *Nordberg* och *Wictorsson*
 Nr 1822 av herr *Schött* m. fl.
 Nr 1823 av herr *Westberg* i Ljusdal
 Nr 1824 av herr *Åberg* m. fl.

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:44 angående
ändringar i skatteutjämningsystemet för kommunerna m. m.

- Nr 1825 av herr *Bohman* m. fl.
 Nr 1826 av herr *Carlshamre* m. fl.
 Nr 1827 av herr *Fälldin* m. fl.
 Nr 1828 av herr *Arne Geijer* i Stockholm
 Nr 1829 av herr *Helén* m. fl.
 Nr 1830 av herr *Hermansson* m. fl.
 Nr 1831 av herr *Lindberg* m. fl.
 Nr 1832 av herr *Lindström* m. fl.
 Nr 1833 av herr *Nordgren* m. fl.

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:56 med förslag
till lag om arbetslöshetsförsäkring m. m.

- Nr 1834 av herr *Werner* i Malmö m. fl.

Nr 1835 av herrar *Wikström* och *Mattsson* i Lane-Herrestad
avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:66 angående
vissa anslag ur kyrkofonden

- Nr 1836 av herr *Larsson* i Luttra

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:69 med förslag
till lag om ändring i lagen (1970:498) om skydd för vapen och vissa andra
officiella beteckningar

- Nr 1837 av fru *Åsbrink* och herr *Signell*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:76 angående
samhällsinsatser på läromedelområdet

- Nr 1838 av herr *Öhvall* m. fl.

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:77 angående
skolväsendets organisation i glesbygd m. m.

- Nr 1839 av herr *Ernulf*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:90 med förslag
till ny regeringsform och ny riksdagsordning m. m.

- Nr 1840 av herr *Björck* i Nässjö m. fl.

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:91 angående
ändrat belöningsystem för statsanställda m. fl.

Nr 65

Tisdagen den
10 april 1973

§ 13 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framställdes, nämligen
den 9 april av

Nr 179 Fru *Eriksson* i Stockholm (s) till herr statsministern angående
ifrågasatt utbyggnad av Vindelälven:

Vilka planer har regeringen på att bygga kraftverk i Vindelälven?

Nr 180 Herr *Ahlmark* (fp) till herr statsministern angående ifrågasatt
utbyggnad av Vindelälven:

Kommer regeringen att respektera riksdagens beslut att rädda
Vindelälven – och hur många i regeringen delar finansministerns
uppfattning att Vindelälven bör byggas ut?

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 18.54.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert